

18—23 november

Debatter m. m.

Fredagen den 18 november

	Sid.
Svar på fråga av herr Fröding ang. suppleant för rättens ordförande i nämndmål	3
Svar på interpellationer av herr Larsson i Hedenäset ang. stödet åt det mindre jordbruket	4
Interpellationer av:	
herr Spångberg i anledning av inträffade olyckor inom flygvapnet . .	8
herr Lidskog ang. vissa principer för beviljande av lån till bostadsbyggande	9

Tisdagen den 22 november

Svar på frågor av:	
herr Andersson i Storfors ang. ny lag om församlingsstyrelse	11
herr Rydén ang. fördelningen av ersättning till författare för utlåning av deras verk genom bibliotek	12
Svar på interpellationer av:	
herr Elmwall ang. beskattningen av jordbrukare och trädgårdsodlare som drabbats av skördeskador	15
herr Vigelsbo ang. statsbidrag till kommuner för anläggande av branddammar	19
herr Johansson i Stockholm ang. ersättning för ekonomisk skada till följd av isoleringsåtgärder vid epidemier	23
fröken Höjer ang. det skandinaviska undervisningssjukhuset i Korea	25
Interpellationer av:	
fru Holmqvist ang. den neurologiska vården och forskningen	27
herr Ohlin ang. den handelspolitiska utvecklingen i Europa, m. m. .	28

Onsdagen den 23 november

Svar på fråga av herr Lidskog ang. inrättande av ett landsantikvarie-	
distrikt för Stockholms län	30
Förstärkning av undervisningen i matematik	32
Statsbidrag till folkhögskolor	34
Vissa folkskollärares jämställande med övningslärare i fråga om un-	
dervisningsskyldighet	39
Ersättning till markägare vid s. k. stolpintrång	42
Översyn av den indirekta beskattningens administration	44
Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.	45
Översyn av lotteriförordningen	55
Interpellationer av:	
herr Senander ang. rabatterade järnvägsresor för folkpensionärer i	
samband med jul- och nyårshelgerna	56
fru Eriksson i Stockholm ang. forskares skyldighet att erlægga arbets-	
givaravgifter	56
herr Grebäck ang. överflyttningen av utrikestrafiken till Arlanda flyg-	
plats	57
herr Gustavsson i Alvesta ang. statsbidrag till enskilda vägar	57

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 23 november

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 170, om förstärkning av undervisningen i	
matematik	32
— nr 171, rörande statsbidrag till folkhögskolor	34
— nr 172, om vissa folkskollärares jämställande med övningslärare i	
fråga om undervisningsskyldighet	39
— nr 173, ang. ersättning till markägare vid s. k. stolpintrång	42
— nr 174, i anledning av riksdagens revisorers berättelse, i vad avser	
dels vissa iakttagelser rörande 1959 års taxering m. m., dels kost-	
naderna för riksdagstrycket, dels ock tillvaratagande av kronans	
intresse i vissa rättsärenden	44
— nr 175, om översyn av den indirekta beskattningens administration	44
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 75, om avdrag vid beskattningen	
för avgifter till branschorganisationer m. fl.	44
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 57, om viss ändring i folkpensionerings-	
lagen	45
— nr 63, om åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.	45
— nr 64, om viss översyn av lotteriförordningen	55
— nr 65, om ändring i lagen angående inbetalning av kommunernas	
andelar i folkpensioner m. m.	55
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 31, ang. uranlag, m. m.	55
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 41, ang. ändrade grunder för statsbi-	
drag till driftkostnader vid lantbruksundervisningsanstalterna	55

Fredagen den 18 november

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 11 in-
nevarande november.

§ 2

Upplästes och lades till handlingar-
na följande till kammaren inkomna pro-
teckoll:

*Protokoll, hållet vid sammanträ-
de med herr talmannen och her-
rar vice talmän i riksdagens andra
kammare samt de kammarens le-
damöter, som blivit utsedda att
jämte dem tillsätta kammarens
kanslipersonal, den 17 november
1960.*

Förste stenografen hos kammaren
Hans Heimbürger hade på grund av
tjänsteresa till utrikes ort anhållit om
tjänstledighet från sin befattning hos
kammaren under tiden den 18 novem-
ber—2 december 1960. Den begärda
ledigheten beviljades, och förordnades
stenografen Bertil Arborén att under
denna tid uppehålla en förste steno-
grajtjänst hos kammaren. Reservsteno-
grafen Vera Jansson förordnades att
under samma tid uppehålla Arboréns
stenograftjänst.

In fidem

Sune K. Johansson

§ 3

Svar på fråga ang. suppleant för rättens
ordförande i nämndmål

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr
statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Fröding har frå-
gat mig, om jag överväger att snarast

förelägga riksdagen sådant lagändrings-
förslag, att suppleant för rättens ordfö-
rande i synnerligen vidlyftigt nämnd-
mål kan få förekomma.

Till svar härpå får jag anföra föl-
jande.

Vid 1956 års riksdag beslöts vissa änd-
ringar i rättegångsbalken för att mot-
verka uppkomsten av vidlyftiga rätte-
gångsmål och för att underlätta hand-
läggningen av sådana mål. I samband
därmed övervägdes även ett av 1951 års
rättegångskommitté framfört förslag om
införande av möjlighet att förordna
suppleant för rättens ordförande. Före-
dragande departementschefen ansåg sig
emellertid ej böra upptaga förslaget,
bl. a. av det skälet att behovet av en så-
dan reform icke visat sig särskilt träng-
ande.

Frågan har nu aktualiserats genom
att vid en rådhusrätt anhängiggjorts ett
aldeles ovanligt vidlyftigt mål, som
skall handläggas av en lagfaren domare
med nämnd. Jag anser för min del att
det kan finnas skäl att på nytt överväga
frågan. Enligt vad jag erfarit kommer
också stadsdomstolsutredningen att taga
upp frågan i sitt slutbetänkande, som
utredningen avser att framlägga strax
efter årsskiftet.

Härefter anförde:

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! Jag tackar justitiemi-
nistern för svaret.

Vid 1956 års höstriktdag motionerade
jag om möjlighet att utse en sådan här
suppleant. Departementschefen ville då
icke själv överväga detta. Första lagut-
skottet avstyrkte motionen bl. a. med
hänvisning till den pågående stadsdom-

Svar på interpellation ang. stödet åt det mindre jordbruket

stolsutredningen. Man ville inte lösa frågan bara provisoriskt. Man förutsatte dock att den skulle återupptas inom rimlig tid.

Att jag ånyo aktualiserat denna sak beror just på det i pressen omnämnda stora målet, som planeras i Stockholms rådhusrätt. Man planerar där en huvudförhandling på sammanlagt 13 månader. Vi är väl alla överens om att skulle det hända något som satte ordföranden ur spel vid slutet av handläggningen av ett sådant mammutmål och det hela därför måste rullas upp på nytt, då vore det minst sagt olyckligt. Jag hade därför föreställt mig att justitieministern möjligen kunde ha haft någon tanke på att i denna fråga begära ett separat utlåtande av stadsdomstolsutredningen. Den är ju klar med frågan. Ett sådant separat utlåtande skulle kunna gå ut på snabbremiss och slippa att följa med i den synnerligen vidlyftiga remisskvarn som alla övriga av utredningen upptagna frågor kommer att få gå igenom. Härigenom skulle man kanske ganska snabbt komma fram till en lagbestämmelse i det här ärendet, en lagbestämmelse som genom en viss återverkande övergångsbestämmelse rent av skulle kunna göras tillämplig på detta mammutmål. Såvitt jag förstår skulle det inte ha berett utredningen några oöverkomliga svårigheter att leverera detta betänkande separat. Slutbetänkandet kan ju inte förväntas förrän tidigast under våren — i varje fall inte enligt herr statsrådets antydan.

Jag tackar ännu en gång för svaret.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Rent tekniskt skulle det naturligtvis gå att få fram ett förslag till en sådan här lagändring. Jag ställer mig emellertid mycket tveksam inför att åt en lag, som innehåller bestämmelser om hur en domstol skall vara sammansatt i ett brottmål, skulle ges tillbakaverkande kraft att inverka på sam-

mansättningen av domstolen i ett mål som redan är anhängiggjort. Jag har fått det intrycket, att våra brottmålsprocesser tenderar att bli allt vidlyftigare. Jag tror dock inte att vi kommer till rätta med dessa problem endast genom denna anordning beträffande rättens sammansättning. Vill vi komma till roten av det hela tror jag, att vi också måste försöka få till stånd en betydligt bättre koncentration av brottmålsprocesserna — kanske också en större koncentration när det gäller själva åtalen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. stödet åt det mindre jordbruket

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZÉN, som yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Larsson i Hedenäset frågat mig, om jag är beredd att — därest jordbruksnämndens undersökningar av småbrukets inkomstläge uppvisar en negativ inkomstutveckling för det mindre jordbruket under de senaste åren i jämförelse med den allmänna inkomstutvecklingen — framlägga förslag till 1961 års riksdag om ett effektivt stöd åt det mindre jordbruket.

I anledning härav vill jag först erinra om att det särskilda stödet till det mindre jordbruket enligt 1947 års riksdagsbeslut har till syfte att åtminstone delvis utjämna det lönsamhetsunderskott, som kan föreligga vid mindre jordbruk på grund av deras otillfredsställande beskaffenhet. Brukarna av dessa mindre gårdar skall under en övergångstid beredas ett bistånd från det allmänna sida, som står i rimligt förhållande till den lönsamhet, som mera rationella brukningsenheter kan uppnå vid den av statsmakterna stödda allmänna prisnivån på jordbrukets produkter.

Svar på interpellation ang. stödet åt det mindre jordbruket

Det särskilda stödet till det mindre jordbruket — i den utformning som stödåtgärderna fått vid 1959 års riksdag — har avvägts med utgångspunkt från nu nämnda allmänna riktlinjer. Som skäl härför anförde jag i den proposition, som låg till grund för 1959 års riksdagsbeslut i frågan, bland annat, att de av småbruksstödsutredningen gjorda undersökningarna visat, att inkomstläget vid en alldeles övervägande del av småbruket fortfarande var betydligt lägre än vid jordbruk i närmast större storleksgrupp, även om en betydande spridning i småbrukarnas inkomster förelåg. Samtidigt fann jag det emellertid angeläget att framhålla, att man genom särskilda bidrag inte på längre sikt kunde lösa inkomstproblemet vid småbruket. Jag pekade därvid bland annat på att det var ett gemensamt samhälls- och landsbygdsintresse, att strukturrationaliseringen fortskred. Vidare erinrade jag om den förbättring av inkomstläget för vissa småbrukare, som uppnåtts eller kunde uppnås genom kompletterande inkomster av sysselsättning utanför den egna brukningsenheten. 1959 års beslut innebar också en viss utvidgning av stödet till den i inkomsthänseende sämst gynnade småbrukarkategorien.

Såsom interpellanten själv erinrat om är frågan om inkomstutvecklingen inom det mindre jordbruket för tiden efter den period, på vilken 1959 års riksdagsbeslut baserades, föremål för undersökningar inom 1960 års jordbruksutredning. Eftersom dessa undersökningar inte slutförts, är det naturligt nog ännu för tidigt att uttala sig om resultatet av dem. I ärendets nuvarande läge finner jag det inte möjligt att redovisa någon slutlig ståndpunkt till vilka åtgärder som bör eller kan vidtagas i denna viktiga fråga.

Med det anförda anser jag mig, herr talman, ha besvarat herr Larssons interpellation.

Vidare anförde:

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framför jag mitt tack för ett anförande som står i visst sammanhang med den av mig i interpellationen ställda frågan.

Jag tillåter mig konstatera att frågan om småbruket och småbruksstödet gäller en halv miljon människor.

Jag tillåter mig för det andra att slå fast att södra Sveriges slättbygder inte är den modell efter vilken jordbruk överallt i landet kan konstrueras.

För det tredje tillåter jag mig att för mitt vidkommande uttala, att det framstår som försvarligt om åt småbruksstödet vad Norrland beträffar ges en mera produktionsfrämjande syftning. En förstärkning av det extra mjölkpristillägget ter sig därvid ändamålsenlig.

Med detta sista har jag något litet antytt hur jag anser att stödet bör utformas. Jag har dock inte väntat mig att statsrådet i nuvarande läge skulle kunna redovisa någon slutgiltig ståndpunkt till vilka åtgärder som bör eller kan vidtagas för att förbättra småbruksstödet. Jag har frågat om ett förslag är att vänta till 1961 års riksdag. Jag ber, herr statsråd, att få upprepa den frågan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZÉN:

Herr talman! Naturligtvis hade jag inte väntat någon översvallande tacksamhet från herr Larsson i Hedenäset över det svar som jag lämnat på hans interpellation. Herr Larsson noterar ting varom vi utan tvekan kan vara överens: att så och så många berörs av småbruksstödet och att förutsättningarna för småbrukare är olika i olika delar av landet. Jag har heller ingenting att invända mot herr Larssons uttalande om det specialproblem för Norrland han framhävde, nämligen att produktionsfrämjande åtgärder är kanske där särskilt påkallade. Jag tillåter mig att utvidga den kommentaren genom att säga, att för ett realistiskt småbruksstöd är åt-

Svar på interpellation ang. stödet åt det mindre jordbruket

gårder i produktionsfrämjande syfte antagligen påkallade även i andra delar av landet men att det måhända särskilt bör understrykas, vilken betydelse sådana åtgärder har för det norrländska småbruket liksom att det där tarvas åtgärder av särskild karaktär.

Herr Larsson upprepar sin fråga om det är att vänta ett förslag till 1961 års riksdag. Härpå kan jag endast svara på följande sätt. Om 1960 års jordbruksutrednings arbete, för vilket det redan pågår undersökningar, leder till sådana resultat att det befinner sig nödvändigt att redan efter ett första år korrigeras riksdagsbeslutet av 1959 — och det finns skäl att bedöma detta som realistiska aspekter — finns det ingenting som hindrar att förslag föreläggs 1961 års riksdag. Utan att vilja glida undan svaret vill jag därför betona, att avgörande för huruvida förslag i det ena eller det andra avseendet skall föreläggas 1961 års riksdag är, till vilket resultat den undersökning som pågår kommer att leda. Innan vi vet det, kan jag inte definitivt yttra mig över den frågan.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Jag vill med tillfredsställelse notera, att statsrådet var överens med mig i fråga om de tre väsentliga synpunkter jag lade på småbruksfrågan. De faktiska förhållandena har visat, att det beslut som fattades 1959 inte blott blev snålare än vad jag och åtskilliga med mig tänkt sig, utan att det i realiteten även kommer att ge småbruket mindre än vad statsrådet avsåg. Därför finns det enligt mitt förmenande all anledning att redan 1961 ta upp frågan på nytt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZÉN:

Herr talman! I stort sett är det inte mycket att tillägga utöver vad herr Larsson i Hedenäset senast har anfört. Jag vill ändå bara säga, att 1959 års beslut inte är annorlunda till sina verk-

ningar för den enskilde småbrukaren än vad riksdagens beslut avsåg. I detta beslut ingick tre kvalifikationsvillkor i fråga om småbruksstödet, vilka gällde arealbidragen, leveranstillägget för mjölk och det extra mjölkpristillägget i Norrland. Stödet till småbruket utgår alltså precis enligt det beslut som riksdagen fattade 1959. På grund av den antydning om motsatsen som herr Larsson i Hedenäset i sitt anförande gjorde gällande är det kanske nödvändigt att jag får detta noterat.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Jag tillåter mig ändå att fästa statsrådets uppmärksamhet på att det totala beloppet till det svenska småbruket blir omkring 10 miljoner kronor mindre än vad som förutsattes i propositionen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZÉN:

Jag ber om ursäkt för min ihärdighet. Jag vill framhålla att beloppets storlek i detta sammanhang är en sekundär fråga. Det primära är väl ändå stödets betydelse för den enskilde småbrukaren. Herr Larsson i Hedenäset vet naturligtvis mycket väl att med rätten att erhålla arealtillägg var tre kvalifikationsvillkor förenade nämligen 1) jordbruket skulle vara i storleksgruppen 2—10 hektar, 2) vederbörandes förmögenhet skulle inte överstiga 50 000 kronor, 3) vederbörandes inkomst finge inte överstiga den genomsnittliga inkomsten för jordbrukare i närmast högre storleksgrupp, d. v. s. 10—20 hektar.

Vad som har hänt och påverkat utfallet — det är kanske inte absolut slutjusterat vid det här laget men det är sannolikt att herr Larsson i Hedenäset antydde en rätt storleksordning när det gäller den totala ramen — är att ett större antal småbrukare i detta fall, på grund av att de inte har fyllt de förut angivna kvalifikationsgrunderna, har fallit bort under den tid som har gått.

Svar på interpellation ang. stödet åt det mindre jordbruket

Orsaken kan ha varit vederbörandes förmögenhetsställning eller inkomstläge. Det är angeläget att man också tar med detta i bilden när man bedömer utfallet av stödet till småbruket.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Det må förlåtas mig att jag till statsrådet säger att jag inte betraktar 10 miljoner kronor mer eller mindre i småbruksstöd som en sekundär fråga. Om herr statsrådet ser saken på det sättet, då beklagar jag det.

Jag skall kanske inte här draga upp en debatt om alla detaljer. Jag skulle ha lust att uttrycka mig på följande sätt. Författaren Björn-Erik Höijer har skrivit en pjäs vid namn »Isak Juntti hade många söner». Jag skulle ha lust att inbjuda herr statsrådet att tillsammans med mig besöka Persomajärvi by för att där taga reda på hur det står till. Medan Isak Juntti och Johan Hörtn tidigare klagade över att de inte fick något leveranstillsägg, får de numera arealbidrag, men Emil och Frans Juntti har helt plötsligt blivit utan. Det finns all anledning att närmare se litet på detta, som enligt min mening icke är en sekundär fråga.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZEN:

Herr talman! Jag ber först att få tacka för herr Larssons i Hedenäset inbjudan. Den vill jag gärna hörsamma, utan att jag fördenskull tror att det kommer att öva så stort inflytande på vår diskussion om vad frågan gäller.

Det är inte tio miljoner kronor mer eller mindre, som är en sekundär eller primär fråga. Den primära frågan är om varje stödberättigad småbrukare i vårt land har erhållit de tre former av stöd, som riksdagen beslutade 1959. Om sedan kostnadsramen blir mindre eller större beror på faktorer, som gör själva frågan om kostnadsramen till en sekundär fråga.

Herr Larsson i Hedenäset och jag är

säkert överens om att vi känner glädje över att det tydligen blivit allt flera småbrukare, som genom kompletterande arbeten vid sidan av sina småbruk kunnat förbättra sitt inkomstläge dithän, att de har passerat gränsen för vad familj jordbrukaren har i taxerad inkomst och av den orsaken bortfaller ur ramen för de stödberättigade jordbrukarna. Jag skulle tro att herr Larsson i Hedenäset och jag — liksom kammarens ledamöter i övrigt — är ganska tillfredsställda över en utveckling, som pekar i denna riktning.

Herr SVENSSON i Stenkyrka (cp):

Herr talman! Jag hade inte tänkt att blanda mig i denna lilla skärmytsling mellan statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet och interpellanten. Men man diskuterar här skälen för att småbrukarna fått mindre bidrag än tidigare, vilket de alldeles riktigt har fått. Statsrådet synes dra den slutsatsen, att det är de uppställda kvalifikationskraven, som här varit avgörande. Det förhåller sig kanske ändå inte riktigt på det sättet. Såsom jag har haft möjlighet att bedöma saken, beror det på att man inte vid tidigare prövningar av bidragen i de former, som då tillämpades, räknade så slaviskt med arealen, som man numera tyvärr gör. Det är alldeles klart, att exempelvis tio hektar av den bördigaste jorden i Skåne är någonting helt annat än tio hektar jord i kargare bygder.

Lantbruksnämnderna hade tidigare möjlighet att bedöma skäligheten när det gällde de bidragssökandes verkliga behov. Denna möjlighet bortfaller nu, som jag förut påpekat, på grund av att man slaviskt tillämpar arealbestämmelserna.

Jag skulle vilja uttala önskemål om att jämkning på tillämpningsbestämmelserna i den nuvarande förordningen kunde ske. Då kanske vi skulle kunna komma till rätta med de olägenheter, som vi nu har diskuterat. Det är allde-

Interpellation i anledning av inträffade olyckor inom flygvapnet

les uppenbart att åtskilliga småbrukare känner sig allvarligt besvikna.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZÉN:

Herr talman! Det är möjligt att det kan ligga en del sanning i de synpunkter, som herr Svensson i Stenkyrka nu åberopar. Men jag tycker inte att vederbörande, som har att efterse tillämpningsföreskrifterna, kan förebrås därför att de i det stycket följer riksdagens anvisningar.

Det kan sägas att det finns en grupp av småbrukare, som härvidlag kommer i klämma, men så skulle bli fallet, oberoende av var någonstans gränsen dras. Att man konsekvent tillämpar föreskrifterna kan i och för sig inte förtjäna en reprimand. Är det så att man vid prövningen i den instans, som nu har att bedöma denna fråga, kommer till resultatet att det bör finnas en toleransmarginal, varom jag ingenting vet, är riksdagen naturligtvis oförhindrad att också titta på denna fråga. Men jag tror mig veta, att det är en relativt liten kategori, som inte kan bli delaktig av stödet av den anledning herr Svensson i Stenkyrka åberopar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Föredrogs den av fröken *Karlsson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående ingivandet av förteckningar till arkivmyndigheterna.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr *Hansson* i Skegrie vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr stats-

ministern angående överläggningar mellan regeringen och representanter för småföretagsamheten och jordbruket om den ekonomiska politiken.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Interpellation i anledning av inträffade olyckor inom flygvapnet

Herr *SPANGBERG* (s) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Olyckorna och haverierna inom flygvapnet har ökat i uppseendeväckande grad efter senaste försvarsuppgörelsen. År 1958 redovisades 9, år 1959 redovisades 19 och hittills i år 26 av katastrofartad karaktär. Dessutom lär det ha inträffat haverier av mindre omfattning, varom rapporter ej delgivits allmänheten. Den nyss avslutade rättegången om flygolyckan den 24 augusti, då två värnpliktiga dödades, samt undersökningar rörande andra flygolyckor har visat en uppenbar hets i samband med kontroll och översyn av plan före övningar. Sålunda tycks det ofta förekomma att markpersonal ej får tillräcklig tid för sitt arbete eller att en enda person får arbeta för två för att under viss begränsad tid utföra viktig översyn och kontroll, som under samma tid avses för två med någorlunda normal hårt pressad arbetstakt. I sådana sammanhang kan brister uppstå med haveri och katastrofartade olyckor som följd.

Vad kostar nu denna hets i människoliv, invaliditet, förlust av materiel och egendom m. m.? På detta område synes det föreligga betydande möjligheter till både tryggare förhållanden och avsevärda besparingar.

Jag anhåller om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor:

1) Vill försvarsministern lämna en redogörelse över inträffade flygolyckor, förluster och kostnader — civilt och

Interpellation ang. vissa principer för beviljande av lån till bostadsbyggande

militärt — i människoliv, materiel och egendom, som orsakats genom haverier inom flygvapnet för tiden efter senaste försvarsuppgörelsen?

2) Anser försvarsministern att en minskning av flygkatastroferna skulle kunna medföra en motsvarande minskning av försvarskostnaderna?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Interpellation ang. vissa principer för beviljande av lån till bostadsbyggande

Ordet lämnades på begäran till

Herr LIDSKOG (fp), som anförde:

Herr talman! Bostadsstyrelsen har gjort betydelsefulla insatser för att främja byggandet av goda bostäder. Tyvärr måste konstateras att styrelsen har kommit att i vissa avseenden hindra eller försvåra byggnadsverksamheten. Det är därvid två skilda frågor som förtjänar att uppmärksammas.

Den första frågan gäller kvalitetskravet. I en i årets petitatskrivelse ingående VPM angående beräkning av det under statens utlåningsfonder uppförda investeringsanslaget till Lånefonden för bostadsbyggande behandlar bostadsstyrelsen det kvalitetskrav, som bör uppställas på bostäder som finansieras med statslån (sid. 12—14). Personligen deklarerar jag styrelsens uppfattning om kvalitetskrav på bostäder men anser att detta krav bör uppfyllas oavsett om bostäderna finansieras med statslån eller ej. Av hänsyn till den bostadssökande allmänheten måste samma kvalitetskrav uppställas oavsett finansieringsform. Det anförda leder enligt min uppfattning till att kvalitetskravet till den del det är beroende av stads- eller byggnadsplanen (hushöjd, lekplatser, bilplatser, grönområden, miljö etc.) skall tillgodoses vid planarbetet och prövas vid fastställelsen av själva planen. Det kan inte anses rimligt eller försvarligt att bostadsstyrelsen som skett vägrar bevilja lån

till bebyggelse i enlighet med av Konungen fastställd stadsplan eller av länsstyrelsen fastställd byggnadsplan.

Den andra frågan gäller tomtprisnivån. Bostadsstyrelsen godkänner i många fall icke de verkliga tomtkostnaderna (kostnaderna för mark, gator, ledningar, andel i vattenverk och reningsverk, parkeringsplatser, park etc.). I tomtpriset ingår kostnaderna för själva marken som en mindre komponent, vilken med nuvarande tillämpning ofta icke alls kan rymmas inom det av styrelsen godkända priset på färdig tomtmark. Marken måste härigenom få anses ha ett negativt värde, fastän den i samband med stads- eller byggnadsplans fastställande bedömts ur allmän synpunkt lämplig för tätbebyggelse. Bostadsstyrelsens negativa hållning i tomtprisfrågan utgör ett betydande hinder för byggnadsverksamheten och medför att kommunerna i många fall ser sig nödsakade att avstå från att erhålla täckning för sina verkliga exploateringskostnader. Det synes därför angeläget att styrelsens uppgifter i berört avseende begränsas till att avse endast i tomtpriset ingående komponenten mark.

Med hänvisning till det anförda får jag anhålla om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

1. Är herr statsrådet beredd medverka till att bostadsstyrelsen erhåller sådana instruktioner att lån ej vägras till bebyggelse, som sker i överensstämmelse med fastställd stads- eller byggnadsplan?

2. Är herr statsrådet beredd att medverka till att bostadsstyrelsens beslutanderätt vad angår tomtprisnivån inskränkes till att avse endast i tomtpriset ingående kostnad för själva marken?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 170, i anledning av väckta motioner om viss förstärkning av undervisningen i matematik,

nr 171, i anledning av väckta motioner rörande statsbidrag till folkhögskolor,

nr 172, i anledning av väckt motion om vissa folkskollärares jämställande med övningslärare i fråga om undervisningsskyldighet,

nr 173, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser i visst fall angående ersättning till markägare vid s. k. stolpintrång,

nr 174, i anledning av riksdagens år 1959 församlade revisorers berättelse, i vad densamma avser dels vissa iakttagelser rörande 1959 års taxering m. m., dels kostnaderna för riksdagstrycket, dels ock tillvaratagande av kronans intresse i vissa rättsärenden, och

nr 175, i anledning av väckt motion om översyn av den indirekta beskattningens administration;

bevillningsutskottets betänkande nr 75, i anledning av väckta motioner om avdrag vid beskattningen för avgifter till branschorganisationer m. fl.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av väckt motion om viss ändring i folkpensioneringslagen,

nr 63, i anledning av väckta motioner om åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.,

nr 64, i anledning av väckta motioner om viss översyn av lotteriförordningen, och

nr 65, i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen angående inbetalning av kommunernas andelar i folkpensioner m. m.;

tredje lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt att undersöka och bearbeta fyndigheter av uranhaltigt mineral m. m. (uranlag), m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckta motioner angående ändrade grunder för statsbidrag till

täckande av driftkostnader vid lantbruksundervisningsanstalterna.

§ 10

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 366, till Konungen i anledning av väckta motioner om utjämning mellan församlingarna av kostnaderna för byggande och underhåll av kyrka.

§ 11

Anmäldes följande Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade propositioner:

nr 186, angående vissa kostnader i samband med Sveriges anslutning till Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA), och

nr 187, angående överlåtelse av vissa under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående markområden.

Dessa propositioner bordlades.

§ 12

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

För fullgörande av uppdrag såsom ledamot av interneringsnämnden anhåller undertecknad vördsamt om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 21—24 november 1960.

Bogla, Tenhult, den 17 november 1960
Edvin Gustafsson

Riksdagens Andra Kammare

Stockholm

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 18—25 november 1960 på grund av tjänsteresor dels till Brüssel, dels till Oslo.
Stockholm den 17 november 1960

Sigrid Ekendahl

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 13

Justerades protokollsutdrag.

Kammarrens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.29.

In fidem
Sune K. Johansson

Tisdagen den 22 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande november.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herr Jönsson, som vid kammarens sammanträde den 2 november med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Under återopande av närlagda läkarbetyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med 9.11. 1960 tills vidare.

Karlstad den 15.11. 1960

Leif Cassel

Härvid var fogat detta läkarintyg:

Härmed intygas att riksdagsman Leif Cassel, född 8.12. 1906, Gunnerud, Karlstad, sedan den 7.11. 1960 är intagen på lasarettet i Karlstad och att han på grund av sjukdom är oförmögen delta i riksdagsarbetet under resterande del av höstriksdagen.

Med. klin. lasarettet Karlstad.

19.11. 1960

Karin Bengtsson
leg. läk.

Kammaren biföll herr Cassels ansökan.

§ 4

Svar på fråga ang. ny lag om församlingsstyrelse

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Andersson i Storfors har frågat mig om jag avser att snarast framlägga förslag till ny lag om församlingsstyrelse och när avsikten är att den nya lagen skall träda i kraft.

Härpå får jag svara följande.

De förslag till ny lagstiftning på det kyrkokommunala området, som framlagts i församlingsstyrelsekommitténs betänkanden »Församlingslag» och »Församlingslag för Stockholm» har efter vederbörlig remissbehandling överarbetats inom ecklesiastikdepartementet. Detta arbete är nu i allt väsentligt så långt framskridet, att det kan läggas till grund för en proposition i ämnet. Jag har för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att till nästa års riksdag framlägga proposition angående ny församlingsstyrelselagstiftning. Såvitt nu kan bedömas torde den nya lagstiftningen kunna träda i kraft den 1 januari 1963.

Härefter anförde:

Herr ANDERSSON i Storfors (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret på min enkla fråga. Jag är tacksam för att statsrådet ger besked om att han är beredd att till nästa års riksdag framlägga proposition angående ny församlingsstyrelselag.

Vidare framhåller statsrådet, att såvitt nu kan bedömas torde den nya lagstiftningen kunna träda i kraft den 1 januari 1963. Här måste jag dock erkänna, att min tacksamhet skulle ha varit större om lagens ikraftträdande kunnat ske den 1 januari 1962, ty det är utan tvekan så att den nuvarande församlingsstyrelselagen av den 6 juni 1930 i många stycken behöver snabbt reformeras.

Svar på fråga ang. fördelningen av ersättning till författare för utlåning av deras verk genom bibliotek

Låt mig framföra den förhoppningen, att bl. a. bestämmelsen om att kyrkoherden skall vara självskriven ordförande i kyrkorådet nu äntligen borttages, så att kyrkofullmäktige hädanefter får rätt att utse den de önskar att handha uppdraget. De nuvarande förhållandena på den punkten är på en del orter otillfredsställande och vållar både oro och besvärligheter inom församlingarna, då ordförandeskapet har påtvingats kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar, oavsett lämplighet.

Enbart detta enda exempel skulle kunna räcka för att motivera en snabbare lösning än den nu signalerade.

Då nu statsrådet tydligen stannat för detta datum får vi väl bida tiden, men jag vill klart deklarerat att en snabbare lösning hade varit påkallad.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Med hänsyn till departementets arbetsförhållanden hade det varit möjligt att få lagstiftningen i kraft den 1 januari 1962. Men jag vill endast erinra herr Andersson i Storfors om att vi har kommunalval 1962 och att det här gäller att utse nya kommunala församlingar även på det kyrkliga området. Det är anledningen till att datum för ikraftträdandet måste sättas till den 1 januari 1963.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. fördelningen av ersättning till författare för utlåning av deras verk genom bibliotek

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Rydén har frågat *dels* om jag uppmärksammat att styrelsen för Sveriges författarfond — vilken äger disponera över de medel som staten lämnar som ersättning till författare

för utlåning av deras verk genom bibliotek — vid årets fördelning förfarit så, att debuterande författare inte kommit med vid beräkningen av den s. k. biblioteksersättningen, *dels* om jag före utgången av detta år vill vidta åtgärder som skulle möjliggöra för dessa missgynnade författare att erhålla någon form av ersättning.

Som bekant utgår den s. k. biblioteksersättningen med tre öre per ersättningsberättigande boklån och tolv öre per ersättningsberättigande referensexemplar. Den totalsumma, som enligt dessa grunder framräknas på basis av det beräknade sammanlagda antalet ersättningsberättigande lån och referensexemplar, tillföres årligen Sveriges författarfond från ett riksstatsanslag. Ur fondmedlen bestrides — förutom utgifter för fondstyrelsens verksamhet — *dels* författarpennning, dvs. ersättning enligt vissa grunder åt de författare, vilkas verk utlånats eller använts som referensexemplar, *dels* pensioner, understöd, stipendier och andra bidrag till särskilda ändamål enligt bestämmande av styrelsen, vars flesta ledamöter är utsedda av Sveriges författarförening och vissa andra författarsammanslutningar.

Enligt gällande författning skall styrelsen varje år föranstalta om stickprovsundersökningar för beräkning av författarpennningen och även avlämna uppgift om det beräknade sammanlagda antalet ersättningsberättigande lån och referensexemplar. Det är naturligtvis angeläget att resultatet av dessa undersökningar blir så representativt som möjligt och något så när motsvarar den faktiska utlåningen. Det är emellertid uppenbart att det inte därigenom går att få någon exakthet i fråga om utlåningens verkliga omfattning såvitt gäller de enskilda författarnas verk. Bl. a. kan stickprovsundersökningarna för ett visst år inte exakt återspegla den verkliga utlåningsfrekvensen av böcker,

Svar på fråga ang. fördelningen av ersättning till författare för utlåning av deras verk genom bibliotek

som kommer ut under året och som först efter hand köps in av biblioteken. Konsekvenser av detta slag torde vara omöjliga att komma ifrån i praktiken. Jag vill emellertid i detta sammanhang starkt understryka, att det väsentliga syftet med bibliotekersättningen ju är att ge författarna ersättning för den upprepade användning under en längre tidsperiod, som biblioteksutlåningen innebär.

Det har visat sig, att det årliga undersökningsförfarandet har blivit tämligen kostnadskrävande. Som framgår av vad jag nämnde inledningsvis betalas dessa kostnader av fondmedel, som eljest skulle gå till författarnas bästa. Jag vet att fondstyrelsen nedlagt mycken möda på att söka rationalisera och förbilliga undersökningsförfarandet och att styrelsen alltjämt ägnar stor uppmärksamhet åt detta problem. Som ett led i dessa strävanden och i avvaktan på resultatet av vissa metodöverbäganden begärde styrelsen att för år 1959 få göra en förenklad bestämning av bibliotekersättningens sammanlagda belopp och även av författarpennings belopp i de enskilda fallen. Kungl. Maj:t har den 25 juni 1959 som en provisorisk åtgärd lämnat sitt medgivande till detta, innebärande att det sammanlagda antalet ersättningsberättigande lån och referensexemplar beräknats till samma procentuella andel av det totala antalet år 1959, som var fallet år 1958, och att författarpennningar skulle utgå med samma belopp som för år 1958, dock ökade eller minskade i samma proportion som det totala antalet lån ökat eller minskat sedan år 1958. Därmed, herr talman, torde herr Rydén första fråga vara besvarad.

Vad så slutligen gäller den andra frågan vill jag här bara erinra om att författarfondens styrelse har befogenhet att ur den »fria» delen av fondmedlen dela ut stipendier och liknande, helt oberoende av lånesiffrorna, och den kan

därvid naturligtvis också uppmärksamma en debuterande författare. Att regeringen genom direktiv till styrelsen skulle vidta några åtgärder beträffande disposition av fondmedlen i den riktning herr Rydén synes åsyfta, bör däremot enligt min mening inte komma i fråga.

Vidare anförde:

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Edenman för svaret på min enkla fråga. Jag tycker det innehåller en korrekt redogörelse för läget.

Det är naturligt att jag på intet sätt vänder mig mot förenklade och billigare former för att räkna ut den s.k. författarpennningen från bibliotekens utlåning. Men när man genom förenklingen fråntar vissa författare deras rätt till ersättning, då anser jag nog att den praktiska hänsynen inkräktar alltför mycket på rättstillämpningen. Om kostnadshänsynen skulle influera på lagarnas efterlevnad i andra avseenden, skulle vi säkerligen allmänt reagera.

Jag anser att det är orättfärdigt mot dessa författare, som debuterade 1958, att de nu går miste om både sin rätt och sina pengar. När jag säger rätt, vill jag understryka att dessa författare är särskilt känsliga för uppgifter om det intresse bibliotekens låntagare har för deras verk. Detta ingår också i frågan, och jag tycker att man inte får bortse från den synpunkten.

Dessutom vill jag nämna, att avlidna författares arvingar nu i vederbörlig ordning får sina författarpengar. Det är rätt, men det är lika rätt att de nu verksamma själva får sina författarpengar.

Det kan synas riktigt som statsrådet säger, att regeringen inte bör blanda sig i hur författarfondens styrelse disponerar pengarna. Det är ju inte styrelsen som förvaltar dem, utan det gör statskontoret. Det är ju här fråga om

Svar på fråga ang. fördelningen av ersättning till författare för utlåning av deras verk genom bibliotek

ett riksstatsanslag, och då tycker jag att det inte hade varit i vägen om statsrådet i samband med författarfondens styrelses förfrågan hade sagt, att de som nu blir utan pengar på grund av den planerade förenklingen av administrationen bör erhålla bidrag i annan form. Jag tror inte att det skulle ha betraktats som en inblandning i fondstyrelsens verksamhet.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **EDENMAN**:

Herr talman! Detta är en fråga som har uppmärksamats i pressen och även i radio och TV. Därför tycker jag det hade varit mera naturligt, om herr Rydén i stället för att ställa en enkel fråga hade riktat en interpellation till mig. Då hade flera av kammarens ledamöter kunnat deltaga i denna diskussion. Vi är ju lyckliga nog att ha den svenska författarföreningens ordförande som ledamot av denna kammare. Han är också en av dem som förvaltar författarfonden. Över huvud taget dominerar författarna denna fond, och det är för författarnas eget bästa som detta beslut har fattats.

Jag ber, herr talman, att få läsa upp några rader ur författarfondens framställning till regeringen sommaren 1959: »Emellertid är kostnadsfrågan ett allvarligt bekymmer. Undersökningarna — alltså stickprovsundersökningarna — kosta för närvarande i runt tal 50 000 kronor per år, och detta måste sägas vara ett alldeles orimligt stort belopp för ett arbete, vars huvudsakliga uppgift är att åstadkomma det siffermässiga underlaget för fördelning av en summa på 400 000 kronor.»

Slutligen, herr Rydén, är det inte fråga om någon författarnas juridiska rätt till biblioteksersättning — det är fråga om skälighet och billighet. Samhället utnyttjar författarnas alster genom utlåning på bibliotek. För detta skall ersättning utgå. Min företrädare

uttryckte problemet på följande sätt i propositionen till riksdagen 1954: »Flera tungt vägande skäl har anförts till stöd för att bereda författarna något slag av ersättning för biblioteksutlåningen av deras verk. Den avgörande synpunkten anser jag härvidlag vara, att biblioteksutlåningen innebär ett samhälleligt utnyttjande av författarnas verk. Jag kan inte finna annat än rimligt, att författarna tillerkännes en skäligt avvägd gottgörelse härför.» Att det inte är fråga om en rätt i det enskilda fallet framgår också av att små obetydliga ersättningar på några kronor — jag tror det är under en tia för närvarande — över huvud taget inte utbetalas till enskilda författare utan läggs till den stora allmänna fonden, ur vilken pengar sedan går tillbaka till författarna i form av pensioner och stipendier eller understöd av annat slag.

Det är alltså inte så, herr Rydén, att någon enskild författare har berövats sin juridiska rätt, utan författarfonden och regeringen har gjort den allmänna bedömningen att så mycket medel som möjligt skall ställas till de svenska författarnas förfogande och så litet som möjligt offras på administrationens altare.

Herr **RYDÉN** (fp):

Herr talman! Jag är underkunnig om att denna författarpennning icke är en juridisk rätt. Jag sade inte så heller. Men den kanske kommer att bli det.

Det är en fråga om skälighet och billighet, sade statsrådet. Ja, men denna skälighet och billighet är knäsat på riksdagen. Med hänsyn därtill hade det väl inte varit ur vägen att man försökt finna ett sätt att ge någon form av ersättning även till dem som nu ställts utanför. Men jag vill poängtera att jag på intet sätt vänder mig emot att man förenklar och förbilligar arbetet med att ta reda på vilka som skall erhålla ersättning. Jag tror att man kan göra

Svar på interpellation ang. beskattningen av jordbrukare och trädgårdsodlare som drabbats av skördeskador

det på annat sätt. Statsrådet vet också att det har framkommit synpunkter på detta. Men det finns väl ändå inget som säger att vi skall avstå från att göra undersökningen ett år bara därför att det kostar en del pengar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6**Svar på interpellation ang. beskattningen av jordbrukare och trädgårdsodlare som drabbats av skördeskador**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRANG, som yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Elmwall frågat om jag har för avsikt att lägga fram förslag till en rättvisare beskattning av jordbrukare och trädgårdsodlare, som drabbats av skördeskador och i anledning därav nödgats upptaga skördeskadelån.

Till svar får jag anföra följande.

De jordbrukare som deklarerar efter kontantprincipen har betydande möjligheter till resultatutjämnning mellan olika år, bl. a. genom att anskaffningen eller i vart fall den kontanta betalningen av inventarier och redskap kan förläggas till år med goda inkomster. Lantbrukare med skogskonton kan också använda dessa för resultatutjämnning. Skulle likväl en skattemässig förlust uppkomma visst år, föreligger nu möjlighet till förlustutjämnning enligt den lagstiftning, som antagits av årets riksdag.

På grundval av propositionen nr 168 har höstriksdagen beslutat vissa åtgärder i syfte att lindra den ekonomiska situationen för jordbrukare som drabbats av skördeskador. Vidare torde jordbruksministern komma att till nästa års riksdag framlägga förslag om ett permanent skördeskadeskydd.

Med de redan genomförda och pla-

nerade åtgärder jag här i korthet angivit har samhället givit en betydande hjälp mot skördeskador. Några ytterligare åtgärder på skatteområdet med sådant syfte kan jag inte ställa i utsikt. Vad särskilt angår den av herr Elmwall framförda tanken att införa avdragsrätt för amorteringar på skördeskadelån vill jag understryka att denna är oförenlig med grundläggande principer i vår skattelagstiftning. När herr Elmwall ytterligare framför önskemål om möjligheter till resultatutjämnning genom jordbrukskonton eller liknande, får jag erinra om att samma yrkande framfördes i samband med lagstiftningen om förlustutjämnning och då avvisades efter ingående prövning.

Med det anförda anser jag mig, herr talman, ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde:

Herr ELMWALL (cp):

Herr talman! Jag är givetvis tacksam för att finansministern så omgående svarat på min interpellation — det är ju inte alltid svaret kommer medan frågan är aktuell — men jag förmodar att statsrådet inte blir överraskad om jag säger att jag inte kan visa samma tacksamhet för innehållet i svaret. Något mera positivt hade nog de människor haft anledning att vänta, som efter svåra och upprepade skördeskador fått sin ekonomi undergrävd och nu har betydande stödlåneskulder att amortera i framtiden. Svaret synes mig inte vara i god överensstämmelse med verkligheten, den verklighet som är så skrämmande för många jordbrukare och trädgårdsodlare.

Finansministern säger att de jordbrukare som deklarerar efter kontantprincipen har betydande möjligheter till resultatutjämnning mellan olika år, bland annat genom att anskaffningen eller i vart fall den kontanta betalningen av inventarier och redskap kan förläggas till år med goda inkomster.

Svar på interpellation ang. beskattningen av jordbrukare och trädgårdsodlare som drabbats av skördeeskador

Vissa möjligheter finns väl till detta, men de är inte betydande utan tvärtom obetydliga och snävt begränsade. De finns ju inte heller i de fall som jag särskilt berörde i interpellationen, dvs. vid upprepade skördeeskador, då det helt enkelt inte funnits år med goda inkomster att ta av. Kontantprincipen innebär ju en redovisning av inkomster och utgifter under året. Man väljer inte vilket år som helst. Det är t. ex. tillåtet att låta likvid för slaktdjur överstå till nästa år, men det är knappast möjligt att låta dessa likvider stå över i flera år för att tas i anspråk under ett svagt skördeår. Hur många jordbrukare har för resten ekonomiska möjligheter till det?

Jag kan som exempel lämna några uppgifter från en slakteriförening som jag mycket väl känner till. 1955 var ju ett torrår med stor utslaktning av boskap. Då lät 78 jordbrukare en summa av 128 000 kronor överstå till år 1956. Under detta år, som ju hade känningar av föregående års missväxt, lät 11 jordbrukare 17 000 kronor överstå. 1957 var det 23 stycken med 57 000 kronor, 1958 var det 30 stycken med 75 000 kronor och 1959 var det 35 stycken med 94 000 kronor. Till och med oktober i år har 6 jordbrukare begärt att få ha 37 000 kronor överstående till nästa år. Jag tror inte att det antalet kommer att öka så värst mycket. Av den totala avräkningssumman är det i medeltal 4 promille det gäller.

En jordbrukare som tvingas förnya sitt inventarium — och en sådan förnyelse blir synnerligen aktuell för många i de år efter år skördeeskadade områdena — får vanligen vid köpetillfället skriva under växlar, som han måste amortera varje, varannan eller var tredje månad. Växlarna kan ju inte överföras till år med goda inkomster. Det går inte att säga att kontantprincipen ger betydande möjligheter till resultatutjämnning. Jordbrukets organisa-

tioner har ju i olika sammanhang gjort sig påminta hos finansministern med krav på möjligheter till resultatutjämnning. Finansministern tror väl ändå inte att de skulle besvära sig med att uppvakta om detta, om de redan hade denna möjlighet.

Lantbrukare med skogskonton kan även använda dessa för resultatutjämnning, säger finansministern vidare.

Skogskontot innebär ju en viss möjlighet till resultatutjämnning, men endast för dem som haft inkomster av skogsbruk att bygga upp kontot med. För skogskontot gäller en uppsägningstid av fyra månader, vilket betyder att uppsägning måste ske redan före den 1 september om man skall kunna ta kontot i anspråk till ersättning av skördeeskadeförlust, såvida inte regeringen, som i år, lämnar dispens från fyramånaderskravet. Det är alltså en resultatutjämnning som kräver regeringens medverkan vid varje speciellt skördeeskadefälle. De flesta som disponerar så goda skogstillgångar att skogskonton kan läggas upp dras säkerligen inte med stödlån. Det är också uteslutet att arrendatorer skulle kunna anlita skogskonto, och i Södermanland t. ex. är 40 procent av jordbrukarna arrendatorer.

De som deklarerar efter kontantprincipen har inte några tillfredsställande möjligheter till resultatutjämnning. Naturligtvis är det något bättre ställt för de jordbrukare som deklarerar efter bokföringsmässiga grunder och som därmed har vissa möjligheter att utjämna resultatet mellan olika år. Denna metod kräver dock så ingående kunskaper i bokföring att endast gårdar, där ägaren är bokföringskunnig, som disponerar över bokföringskunnig personal eller där bokföringsbyrå finns att tillgå, kan deklarerera efter denna princip. De många som tvingas använda kontantprincipen får i stort sett finna sig i att betala skatt det år de haft inkomsten. Vi bör nog vara överens om

Svar på interpellation ang. beskattningen av jordbrukare och trädgårdsodlare som drabbats av skördeskador

att större möjligheter till utjämning inte föreligger.

Jag vill inte bestrida att den nya möjligheten till förlustutjämning är av betydelse, men den kan ju tillgripas först vid helt negativt resultat, då man alltså inte har någon inkomst och då man får deklarerat förlust på minst 1 000 kronor. Jag tror inte att detta är någon lösning av frågan. Främst gäller det emellertid frågan om stödlåneamorteringarna. Amortering av stödlån innebär att ett kommande skördeår får betala inkomstbortfall från ett tidigare år. Samhället endast hjälper vederbörande att flytta över inkomstbortfallet till ett annat år. Förlusten får vederbörande bära själv, och han får betala rejält för den erhållna tjänsten.

Finansministern talar även om principer i vår skattelagstiftning. Att vederbörande i vissa lägen får betala skatt på den lidna förlusten, dvs. skatta för en inkomst som han inte har haft, anser jag för min del strida mot sunda skatteprinciper.

Finansministern åberopar även de åtgärder som riksdagen har beslutat nu i höst för att mildra verkningarna av skördeskadorna. Dessa åtgärder innebär i huvudsak att man lämnar anstånd med amorteringarna av stödlån och att man avstår från straffranta samt erbjuder nya lån — nu till högre ränta. Den misär, som många jordbrukare inom de av skördeskadorna år efter år värst utsatta områdena råkat i, avhjälpes inte med detta. För framtiden har de att betala skatt på den inkomst som de nu har gått miste om.

Jag välkomnar den skördeskadeförsäkring som även finansministern nu utlovar, om den kommer i en form, som ger individen en tillfredsställande trygghet. Men något inflytande på beskattningen av tidigare lämnade stödlån tror jag inte att denna försäkring kommer att få.

Finansministern uttalar heller inte

något större intresse för ett jordbrukskonto, men samtidigt hänvisar finansministern till att skogskontot kan användas för resultatutjämning. Detta är givetvis en fördel ur de skogsägande jordbrukarnas synpunkt. Men om finansministern accepterar principen om konto för de skogsägande jordbrukarna, borde han väl även kunna acceptera denna princip för de skoglösa jordbrukarna och för arrendatorerna. Det är enligt min mening anmärkningsvärt hur liten hänsyn som har visats jordbrukarnas egna organisationer i denna fråga. Även om frågan i vissa detaljer kan vara besvärlig att lösa skattetekniskt, är den dock inte olöslig.

Jag skulle ändå vilja vädja till finansministern att han verkligen beaktar de svårigheter som många jordbrukare har råkat ut för trots arbetsamhet, omsorg och kunnighet i sin näring.

Jag vill inte alls påstå att skattefrågan allena har avgörande betydelse. Men varje lindring i dagens läge är betydelsefull. Detta gäller både jordbrukskontot och beskattningen av stödlån.

De svåra skördeförhållandena har även på annat sätt medfört ökad skattebelastning. Vid bärgningen av årets skörd har det gått åt två å tre gånger så mycket bränsle som vanligt. För de bensindrivna skördemaskinerna får jordbrukaren tillbaka en fixerad summa i skatterestitution. Men i år går det restituerade beloppet i många fall inte ens upp till tredjedelen av det verkliga skattebeloppet.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÅNG**:

Herr talman! Jag skall inte upprepa vad jag tidigare har anfört i interpellationssvaret om de olika åtgärder som har vidtagits i anledning av skördeskadorna, men jag vill erinra om att det under praktiskt hela 50-talet har varit så olyckligt att varje jordbruksminister har fått framlägga förslag till riksdagen

Svar på interpellation ang. beskattningen av jordbrukare och trädgårdsodlare som drabbats av skörde-skador

— ibland flera år i följd — om hjälp i anledning av skörde-skador. Riksdagen har behandlat dessa förslag och i allmänhet accepterat dem med stor majoritet. Detta får väl sägas vara ett uttryck för vad riksdagen har ansett vara erforderligt vid dessa tillfällen. Senast under denna höstriksdag har beslut fattats om sådana stödåtgärder.

När nu herr Elmwall vill att man utöver dessa åtgärder skall genomföra speciella lättnader i beskattningen, är det framför allt på två avsnitt som han tar upp sin talan. I det ena föreslår han avdragsrätt för amorteringar av skörde-skadelån. Han anför i sin allmänna motivering i interpellationen, att en jordbrukare som tar ett lån befinner sig i en penibel situation och att detta är motiv för att han skall få göra avdrag för amorteringen i sin självdeklaration. Ingen tar väl lån annat än när han behöver det. Vare sig han är jordbrukare, löntagare, rörelseidkare eller hantverkare tar han lån därför att han inte kan finansiera verksamheten på annat sätt. Han är piskad att låna. Självfallet har låntagarna rättighet att i sin deklaration göra avdrag för kostnaderna för lånet, dvs. räntekostnaderna. Man kan inte säga att jordbrukarna står i en alldeles speciell situation med sina lån i förhållande till andra människor. Att skapa möjligheter för vederbörande att i sin deklaration göra avdrag för amorteringar av lån är ett stort skattepolitiskt och skatteekonomiskt problem. Sådana möjligheter kan man inte bereda en speciell yrkesgrupp utan det måste ske över hela fältet. Vi är här sannernligen inte färdiga för radikala ingripanden. Kostnaderna blir ju också stora.

Det andra avsnittet i interpellationens motivering var — om jag fattade rätt — att jordbrukare, som deklarerar enligt kontantlöneprincipen, inte har samma möjligheter till inkomstutjämnning som de som deklarerar bokförings-

mässigt, dvs. kan likställas med industriella företagare. Detta är naturligtvis riktigt i och för sig. Men alldeles utslutna är dessa jordbrukare ändå inte när det gäller överföringsmöjligheterna, ty ersättningsanskaffningen — utgifterna för inventarier — som är helt avdragsgill kan givetvis lämpas med hänsyn till skördeutfallet åtminstone ifråga om de större och mera värdefulla inventarierna. Man köper ju normalt inte ny traktor under ett missväxtår utan helst under ett gott skördeår, och då får man en naturlig balans i detta hänseende.

Jag har många gånger funderat över om man skulle försöka jämställa jordbrukarna med de industriella företagen när det gäller inventarierna, trots att jordbrukarna deklarerar efter kontantlöneprincipen. Senast övervägde jag saken i samband med behandlingen av ett sakkunnigbetänkande, som tog sikte på att jordbrukarna, med bibehållande av kontantprincipen vid deklaration, skulle få möjlighet att tillämpa avskrivningsregler i stort sett överensstämmande med dem som gäller för industriens och hantverkets företagare. Men detta sakkunnigbetänkande kunde inte betraktas isolerat — det fick ses i samband med ett annat, som skatteflyktskommittén avgivit och där man påtalade vad som betraktades som en form av skatteflykt, nämligen jordbrukarnas möjligheter att realisera sitt kreaturskapital. Jag sade mig, att skall frågan om jordbrukarnas inventarier föreläggas riksdagen, så måste den presenteras i en proposition, som har den dubbla uppgiften att dels lätta på inventariesidan, dels skärpa på den sida som skatteflyktskommittén uppmärksammat.

När ärendet skickades ut på remiss till jordbrukarnas organisationer visade det sig att meningarna var mycket delade. Lantbruksförbundet, som är topporganisationen inom jordbruket, sade — jag vill ge förbundet erkännande, att

Svar på interpellation ang. statsbidrag till kommuner för anläggande av branddammar

det var tillräckligt konsekvent att se frågorna i ett sammanhang — att det är kanske inte så bråttom att göra någonting på detta område, eftersom vi hoppas komma fram till enklare bokföringsmetoder och därmed också få till stånd en snabbare övergång från kontantprincipen till bokföringsmässiga grunder när det gäller jordbrukarnas deklARATIONER. — På grund av denna tveksamhet bland jordbrukarnas egna organisationer ville jag inte gå till riksdagen med propositionen, och följaktligen ligger den i finansdepartementet i avvaktan på att vi närmare skall kunna undersöka hur frågan utvecklas.

Jag har velat ge dessa förklaringar utöver vad jag anfört i interpellationssvaret, eftersom jag tyckte att det var närmast här som interpellanten gjorde sina invändningar.

Herr **ELMWALL** (cp):

Herr talman! Det är intressant att höra, att finansministern tydligen inte lägger så stor vikt vid kontantprincipen som jag tyckte framgick av själva interpellationssvaret.

Min erfarenhet från 35 år som egen jordbrukare säger mig att man byter traktor när den gamla är utsliten. Detta kan hända lika väl under dåliga skördeår som under goda. Att direkt lämpa inventarieutbytet efter skördeutfallet varje år går inte för en jordbrukare som måste tänka på ekonomin — i varje fall inte i våra mellansvenska jordbruksbygder, där man måste ta till vara varje möjlighet att klara ekonomin.

Vad som föranlett min interpellation är ju de speciella förhållanden som råder. Jag skall be att få anföra ett exempel som inte helt saknar verklighetsunderlag.

En arrendator började 1955 arrendera en gård på 210 tunnland och löste inventarierna med 80 000 kronor. Han fick ett skördebortfall 1955 på ungefär 70 procent av normalskörden. Detta för-

anledde honom att söka stödlån. Han erhöll ett sådant på 30 000 kronor, att amorteras under fem år med 5 procent ränta. Skördeåren efter 1955 har inte medgivit några amorteringar på stödlånet, utan arrendatorn har fått dessa uppskjutna. I år skulle han påbörja amorteringarna. Driftlånet för inventarielösen, 80 000 kronor, har han på 20 års amortering mot en ränta av f. n. 6³/₄ procent. Denne man är gift, bor i ortsgrupp 3 och har fyra personers hushåll, hustru och två barn. Den kommunala utdebiteringen är 14 kronor, och han har ingen beskattningsbar förmögenhet. Om den taxerade inkomsten i år är 15 000 kronor till statlig inkomstskatt och 17 000 kronor till kommunalskatt, blir den statliga skatten 1 360 kronor och den kommunala skatten 1 862 kronor. Vidare har han 600 kronor i pensionsavgift. Summa skatter alltså 3 820 kronor. Av hans inkomst återstår då 11 200 kronor. På stödlånet skall han amortera en femtedel eller 6 000 kronor och på driftlånet 4 000 kronor, tillsammans 10 000 kronor. Han har då 1 200 kronor över. Det skulle vara roligt att höra, hur finansministern tror att denne man kan lösa det problemet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7**Svar på interpellation ang. statsbidrag till kommuner för anläggande av branddammar**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **JOHANSSON**, som yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Vigelsbo, har frågat mig om jag har min uppmärksamhet riktad på frågan om statsbidrag till branddammar och om jag ämnar vidtaga åtgärder för att till kommunerna utge de eftersläpande fordringar som uppkommit i samband med kommunernas för-

Svar på interpellation ang. statsbidrag till kommuner för anläggande av branddammar

fattningsenliga uppordnande av sitt brandförsvaret.

Till svar härpå får jag anföra följande.

I innevarande års statsverksproposition uttalade jag bl. a., att i betraktande av den minskade ekonomiska betydelse för de bidragsberättigade, som ifrågakommande statsbidragsgivning numera fått, denna bidragsform borde upphöra. Jag uttalade vidare, att jag hade för avsikt att inom kort föreslå Kungl. Maj:t att gällande bidragskungörelse upphävdes. Med hänsyn till att ett stort antal dammar färdigställts och att kommunerna därvid haft anledning påräkna statsbidrag ansåg jag mig dock böra föreslå oförändrad medelsanvisning även för budgetåret 1960/61 för att en bidragsgivning efter behovsprövning övergångsvis skulle möjliggöras. Jag tillade att ifrågakommande anslag där- efter borde utgå ur riksstaten.

Dessa mina förslag och uttalanden godtogs av riksdagen utan någon erinran, och ifrågakommande författning upphävdes genom kungörelse den 5 maj 1960.

Jag vill tillägga, att inget annat ändringsförslag väcktes vid riksdagsbehandlingen i våras än att — på sätt 1958 års besparingsutredning *enhälligt* förordat — ifrågakommande anslag skulle utgå ur riksstaten redan fr. o. m. budgetåret 1960/61.

För egen del är jag icke beredd att nu förordna någon ändring av de i våras fattade besluten.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Vidare anförde:

Herr VIGELSBÖ (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret på min fråga.

Anledningen till att frågan framställdes var den, att många kommuner anser sig ha stora belopp att fordra i

statsbidrag för utförda och av myndigheterna godkända branddammanläggningar. Enligt den ursprungliga statsbidragskungörelsen har kommunerna lovats, inte allenast 50 procent av den verkliga anläggningskostnaden, utan jämväl motsvarande procentuella belopp av uppkommande utredningskostnader. Kommunerna har således ansett sig till 50 procent vara garerade för kostnader för såväl anläggnings- som utredningsarbeten. Det må väl ändock vara ursäktligt, om våra primärkommunala myndigheter av denna bidragskungörelses innehåll tillägnat sig den uppfattningen, att löftet under alla förhållanden skulle hållas. Denna förhoppning har man alltjämt ansett sig kunna hysa, och jag förstår de kommunala myndigheterna på den punkten.

I statsrådets svar återopas det beslut, som fattades i samband med behandlingen av riksstaten för budgetåret 1960/61. Vi är väl medvetna om detta besluts innebörd, nämligen att man övergångsvis uppförde oförändrat anslag med 200 000 kronor för en bidragsgivning efter behovsprövning. Detta beslut gällde enligt vårt förmenande innevarande års stat och bidragsgivning. Att man därmed avklippte möjligheterna för utlämnande av statsbidrag till redan två och tre år tidigare utförda och av myndigheterna godkända anläggningar förefaller ingalunda realistiskt. Något beslut av denna omfattning synes mig således inte föreligga.

Statsrådet synes också vara medveten härom, när han på den punkten återfaller på besparingsutredningens förslag. Jag skall inte klandra statsrådet för det. Även besparingsutredningen kan behöva få en fjäder i hatten. Det är nog den enda, som den utredningen fått. Men man ställer sig samtidigt frågan, huruvida besparingsutredningen är förtjänt av att få en fjäder i hatten för detta förslag. Enligt mitt förmenande är så ingalunda fallet. Det är här, vad jag

Svar på interpellation ang. statsbidrag till kommuner för anläggande av branddammar

kan förstå, fråga om en ren utgiftsövervältring från staten till kommunerna, och någon besparing är det inte. För de kommuner, som med känsla för sitt ansvar för brandväsendets uppbyggande, lyhörda för statsmakternas initiativ på området samt med förtroende för löftet om statens ekonomiska medverkan effektivt och målmedvetet gjort en insats i här berörda avseende, innebär de uteblivna statsbidragen en kraftig ekonomisk merbelastning, väsentligt kännbarare än vad det skulle varit för statsmakterna, om bidragslöftena från deras sida infriats.

I den stora hög av exempel som finns ber jag att få anföra endast ett. Detta gäller en kommun i Västmanlands län. Där har under åren 1956, 1957 och 1958 anlagts och godkänts branddamm anlågningar till ett belopp av ca 100 000 kronor. Då man emellertid från detta belopp borträknar bortforsling av jord och överblivet material, vartill statsbidrag varken utlovats eller erhållits, blir den bidragsberättigade kostnaden över 80 000 kronor, varpå följaktligen statsbidrag skulle ha utgått med 40 000 kronor. Kommunen har ett befolkningstal på i runt tal 3 000 personer. Det torde inte kunna förnekas att den skattemässiga merbelastning som uppstår på grund av det uteblivna statsbidraget i detta fall måste bli ganska betungande. Exempel av liknande slag skulle kunna mångfaldigas.

Oron för bortfallet av dessa statsbidrag är stor. Till denna oro fogar jag också farhågorna för hur det skall bli i framtiden. Hur kommer det att gå med de utlovade och eftersläpande statsbidragen till vatten och avlopp? Kommer också dessa en vacker dag att frysa inne? Dessa statsbidragsbelopp är ju väsentligt mycket större och skulle, om löftena om bidrag i dessa fall liksom i fråga om branddammarna inte infriades, på ett ödesdigert sätt påverka många kommuners ekonomiska ställ-

ning. Frågan kan kanske anses föga motiverad, men då systemet med avklippa statsbidragslöften synes vara knäsatt, är det ju inte förvånansvärt, om kommunalmännen ställer sig den.

Enligt 1954 års brandlagsrevision uppgick statens kostnader för förebyggande och bekämpande av brand till 1,5 miljoner kronor, under det att kommunernas kostnader uppgick till 90 miljoner kronor. Mot bakgrunden härav synes det ingalunda omotiverat, att kommunerna åtminstone erhåller de statsbidrag, som de en gång varit lovade. Det belopp kommunerna har att fordra för uteblivna statsbidrag skulle, enligt en uppgift som jag ingalunda kunnat kontrollera, uppgå till mellan 1,5 och 2 miljoner kronor. Med den miljardrullning som nu äger rum inom vår statsförvaltning, synes detta belopp inte vara oöverkomligt. Jag hemställer således att herr statsrådet i nästa års statsverksproposition äskar de belopp som erfordras för här angivet ändamål. Därmed skulle kommunerna kunna erhålla sina statsbidrag och regeringen lugna sitt samvete med att ha hållit ett givet löfte.

Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Det inlägg, som herr Viegelsbo hållit nu, borde han ha hållit i våras när riksdagen behandlade denna fråga. I statsverkspropositionen anmälde vi, att besparingsutredningen hade föreslagit att bidraget borde upphöra redan från och med innevarande budgetår. I statsverkspropositionen redovisades även att det fanns en eftersläpning av ansökningar om bidrag för byggda branddammar på i runt tal 1 570 000 kronor. Trots detta hade besparingsutredningen enhälligt föreslagit, att bidragen skulle upphöra, efter-

Svar på interpellation ang. statsbidrag till kommuner för anläggande av branddammar

som deras ekonomiska betydelse var så ringa. Det visade sig nämligen, att bidragen till kommunerna för dessa branddammar var i genomsnitt cirka 5 000 kronor per styck. Frågan remitterades till såväl Stadsförbundet som Landskommunernas förbund, och båda dessa styrelser tillstyrkte, att bidragen skulle slopas.

Frågan härom väcktes alltså i statsverkspropositionen. Den enda motion som förekom i anslutning till detta ärendet var en motion från folkpartiet, vari yrkades avslag på Kungl. Maj:ts framställan om att ett belopp på 200 000 kronor skulle anslås för att vi skulle kunna behövspröva en del av de föreliggande ansökningarna och med hänsyn till kommunernas ekonomi ge några av dem en möjlighet att få ett visst bidrag.

Riksdagen följde emellertid Kungl. Maj:t, och därför har vi haft de 200 000 kronor som nu är angivna. Jag tror att det närmast är en nödfallsåtgärd, när herr Vigelsbo nu vill ta upp ett principresonemang om staten kontra kommunerna i stället för att se denna fråga som en ringa ekonomisk transaktion mellan stat och kommun. Kommunerna har ändå ansvaret för brandväsendet, och detta bidrag tillkom som en stimulansåtgärd i mitten av 1940-talet, delvis enligt utredningen med hänvisning till att man skulle kunna företa byggandet som beredskapsarbeten. Om herr Vigelsbo nu anser att en ändring bör komma till stånd, får han komma tillbaka till nästa värriksdag med en motion. Det blir visserligen en senkommen sådan, men den visar ändå att herr Vigelsbo har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga.

Herr VIGELSBO (cp):

Herr talman! Jag hade väntat mig denna tolkning från herr statsrådet, när det står att anslag må kunna utgå, men

hur skall det tolkas egentligen, må eller skall? Jag har hört sägas att även om det står »må», skall bidraget utgå i alla fall. Jag tror att kommunernas förtroendemen har läst författningen på det sättet att anslaget och statsbidraget skall utgå efter de grunder som är angivna i statsbidragsförfattningen.

Nu försöker inrikesministern gömma sig bakom folkpartiets motion i följd med förslag om att avskaffa även dessa 200 000 kronor. Jag har emellertid icke påstått att motionen är bättre. Vi får hålla inrikesministern räkning för att vi åtminstone fick 200 000 kronor efter behovsprövning.

Statsrådet räknar med 5 000 kronor per kommun. Det är en genomsnittlig kostnad. Lyckliga de kommuner som ingenting har gjort! De har ingenting att fordra, men de har heller inte kostat på något. Det är tur att det finns kommuner som är förutseende och inte följer de initiativ och förslag som kommer uppifrån de centrala myndigheterna i Stockholm.

När vi ser på de kommuner, som verkligen har gjort en insats här med åtföljande utlägg och som räknat ned statsbidrag, måste jag alltså vidhålla, att det är en besvikelse för dessa kommuner att bli behandlade på det sätt som skett.

Jag vill sluta med att påpeka, att det lämnas rätt mycket pengar till civilförsvaret, vilket närmast har att handläggas dessa frågor. Skulle det inte vara möjligt att via civilförsvaret få dessa belopp, som kommunerna har att fordra, utan att man skall behöva gå behovsprövningsvägen? Jag hoppas, att civilförsvaret får så pass mycket pengar i nästa års stat, att det med direktiv från inrikesministern kan vara med om att betala de skulder som staten har till kommunerna på detta område.

Jag räknar med att utvägar skall kunna skapas för att kommunerna skall få sin författningenliga rätt.

Svar på interpellation ang. ersättning för ekonomisk skada till följd av isoleringsåtgärder vid epidemier

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag har inte alls försökt gömma mig bakom folkpartiets motion. Jag har bara konstaterat, att de enda som uppmärksammade denna fråga när den var aktuell och avgjordes var motionärerna från folkpartiet, men också att deras motion gick i en riktning som naturligtvis inte på något sätt kunde tillfredsställa herr Vigelsbo i detta sammanhang.

Beträffande civilförsvaret vill jag bara upplysa om att särskilda anslag till byggande av branddammar för civilförsvarsändamål står kvar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på interpellation ang. ersättning för ekonomisk skada till följd av isoleringsåtgärder vid epidemier

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Johansson i Stockholm har frågat mig, om regeringen hittills vidtagit några åtgärder för att utöver sjukförsäkringen bringa hjälp till dem, som lidit stora ekonomiska förluster genom isoleringsåtgärder vid paratyfus-epidemien i våras i uppsalatrakten, samt om regeringen har för avsikt att, exempelvis genom komplettering av epidemilagen, utfärda mera permanenta bestämmelser för statliga hjälpåtgärder åt dem, som lider stor ekonomisk skada under isoleringsåtgärder vid epidemier.

Till svar härpå får jag meddela, att 1956 års riksdag efter förslag av Kungl. Maj:t antagit en särskild lag om ersättning åt smittbärare, enligt vilken bl. a. den som isoleras utan att vara sjuk är berättigad till ersättning av statsmedel. Ytterligare bestämmelser om ersättning av statsmedel finns upptagna i

en särskild kungörelse av den 18 maj 1956.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härpå anförde:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret, som närmast utgör en hänvisning till de normer och bestämmelser för ersättning till kroniska och tillfälliga bacillbärare som beslutades år 1956.

Av en formulering i min interpellation — jag frågade nämligen om statsrådet överväger något utöver sjukförsäkringen för dessa hårt drabbade — framgår att en del av dem som jag talar för har erhållit ersättning enligt 1956 års bestämmelser. Ändå har ett åttiotal personer gjort framställningar, först till landstinget, om ersättning för skador de anser sig ha lidit.

Vilken är skillnaden mellan åtgärder-na efter salmonellaepidemierna i Kronobergs län 1953 och de nuvarande, generella bestämmelserna? År 1953 kom ett regeringsförslag om att företag — bolag och andra — som led skada av epidemien — smittkällan spårades till en av våra mycket stora livsmedelsindustrier — skulle erhålla hundra procentig ersättning. De arbetare som drabbades av arbetslöshet i detta sammanhang skulle emellertid bara ha 70 procent. Från vårt håll föreslog vi då i en motion att även arbetarna skulle erhålla hundra procentig ersättning. Utskottet tillmötesgick denna begäran så till vida att ersättningsbeloppet i bägge fallen fastställdes till 80 procent, och det var ju en ganska rimlig uppgörelse.

De generella bestämmelserna tillämpas numera på det sättet att tillfälliga smittbärare erhåller, trots att dessa människor inte i egentlig mening är sjuka, den högsta ersättning som de skulle kunna få enligt sjukförsäkringen, med

Svar på interpellation ang. ersättning för ekonomisk skada till följd av isoleringsåtgärder vid epidemier

avdrag dock för den ersättning som de kan erhålla genom andra försäkringsformer, t. ex. frivillig sjukpenningförsäkring, moderskapshjälp och yrkesskadeförsäkring. Det är alltså här fråga om ett maximibelopp.

Hur ter sig då denna form av ersättning åt en skadedrabbad jämfört med andra former av ersättning? I Alvestafallet skulle en arbetare, som konstaterades vara tillfällig smittbärare, få 80 procent av sin lön för den tid han var avstängd från arbete. Om vi tar en byggnadsarbetare i Uppsala, som mitt under den bästa byggnadstiden på våren hämtades från sin arbetsplats och internerades på en sjukvårdsinrättning, så skulle han enligt gällande bestämmelser erhålla högst 20 kronor per dag. Därifrån skulle dock dras 3 kronor per dag under vistelsen på sjukvårdsinrättning, dock med högst hälften av ersättningens belopp. För en mor med flera barn, som blev intagen på sjukhus, kunde ersättningen sjunka till 5 kronor per dag.

Många av dessa som rycktes från sitt arbete hade en mängd ekonomiska förpliktelser, kanske räntor på egna hem, avbetalningar och sådant, och då räckte inte ersättningen långt, särskilt som den inte utgick längre än under 90 dagar. I en del fall uppstod därför ganska snart en nödsituation.

Man har naturligtvis också gjort jämförelser med företagarna, som fått ersättning enligt helt andra normer. En sådan arbetare i Uppsala, vilken jag tog som exempel, skulle inte få 80 procent av lönen, såsom arbetarna i alvestafallet, utan endast 40—50 procent av sin ordinarie inkomst, och det räckte som sagt inte långt. De som befann sig i svår nöd kunde givetvis vända sig till socialhjälp, men man var i Uppsala ytterst restriktiv med att lämna sådan hjälp och förklarade att det fick räcka med att vederbörande erhållit ersättning från sjukförsäkringen. Jag vill ta

ett mycket drastiskt fall, som visar hurdan inställningen var. Det gäller en arbetare som under årtal varit arbetslös på grund av invaliditet och som delvis levt på hustruns arbete — han var utförsäkrad från sjukförsäkringen genom den tidigare sjukdomen. Han fick arbete en tid före uppsalaepidemien, lyckades reda upp sina affärer rätt bra och t. o. m. köpa en TV-apparat. När han blev smittbärare kom han i en mycket svår situation eftersom han var utförsäkrad från sjukförsäkringen. Han vände sig till socialhjälp, men fick det beskedet att han först måste sälja sin TV-apparat innan man kunde tänka på att lämna honom något bidrag. Alla som känner till andrahandsprisererna på dessa apparater förstår att det var ett mycket dåligt råd som han fick.

Det är ju inte bara bacillbärare som lider skada i sådana här fall, utan även en del andra personer. Uppsalaepidemien kallades tårtepidemien. Smittkällan spårades nämligen först till ett konditori och sedan till en hönsgård, och smittan hade spritts genom smörkräm som använts för tillverkning av tårtor. Följden var att folk i Uppsala med omnejd inte ville äta tårtor på månader och att en hel del konditoriarbetare blev arbetslösa för rätt lång tid och fick nöja sig med arbetslöshetshjälp i den mån sådan gick att få. Men det finns alltid vissa gränser. Andra människor, som t. ex. hade lärarbefattningar, behövde inte åka in på sjukhus och erhöll full lön under hela tiden.

Vad som intresserar mig är dessa mycket hårt drabbade arbetare som inte erhållit någon hjälp utöver sjukkas-seersättningen och som fått sin ekonomi förstörd för kanske årtal framåt. Ett 80-tal av dem vände sig till landstinget, men fick det beskedet att landstinget redan hade så mycket utgifter och att det för övrigt inte tidigare förekommit att landstinget betalat ersättningar av detta slag. Man ifrågasatte

Svar på interpellation ang. det skandinaviska undervisningssjukhuset i Korea

därför, om inte frågan i stället borde föras upp på regeringsnivå.

För min del anser jag att det bör finnas någon likhet mellan den ersättning som betalas åt företagare och den som betalas åt drabbade arbetare, vilka utan att vara sjuka avstänges från sitt arbete under lång tid och som även på annat sätt lider men av isoleringsåtgärderna. Jag skulle därför vilja fråga inrikesministern: Om saken föres upp på regeringsnivå, skulle det inte då vara tänkbart med ett sådant tillmötesgående att tillfälliga smittbärare kunde få ersättning enligt samma regler som gäller för kroniska smittbärare, nämligen efter skälighetsprövning varvid hänsyn tas till ersättningsbehovet och förluster- nas storlek? Enligt min mening borde det vara möjligt med en sådan lösning av frågan.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Den fråga som herr Johansson nu tog upp sist är ju en riksdagsfråga. Vi har genom 1956 års lagstiftning fått bestämmelser beträffande tillfälliga smittbärare och kroniska smittbärare, och det finns särskilda bestämmelser som gäller företagare och motsvarande grupper. Före år 1956 hade vi ingen egentlig reglering av ersättningsgrunderna för friska människor som måste isoleras på grund av epidemisk. Under övervägandena efter de stora epidemierna i mitten på 1950-talet kom man till det resultatet, att det var nödvändigt att åstadkomma en reglering i form av generella bestämmelser, och då infördes det som nu står i författningen, nämligen att dessa tillfälliga smittbärare fick ersättning från sjukförsäkringen, givetvis med där angivna belopp.

Eftersom det i detta sammanhang inte räknas någon karenstid, vågar jag nog säga att berörda personer i allmänhet kommer upp till ungefär 80 procent av inkomsten, men jag erkänner att resul-

tatet i undantagsfall inte blir sådant. Det gäller emellertid också sjukförsäkringen i allmänhet. Det är ganska naturligt att exempelvis byggnadsarbetarna genom sitt fackförbund har begärt att sjukförsäkringens ersättningsnormer skall höjas, så att de bättre överensstämmer med dagens inkomstförhållanden, och det är en fråga som för närvarande övervägs i socialdepartementet. Jag tror att enda möjligheten är att reglera saken i den ordning jag här har talat om.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9**Svar på interpellation ang. det skandinaviska undervisningssjukhuset i Korea**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare fröken Höjer har frågat mig, om man inom svenska regeringen är beredd att med vederbörande danska, norska och koreanska regeringar samt med FN:s organ ta upp förhandlingar i syfte att skapa förutsättningar för en fortsatt drift efter den 1 oktober 1963 i skandinavisk regi av undervisnings- sjukhuset i Korea.

Till svar härpå får jag anföra följande.

Enligt den år 1956 träffade överenskommelsen mellan Danmark, Norge, Sverige, republiken Korea och Förenta Nationernas uppbyggnadsorgan för Korea är tiden för sjukhusdriften i skandinavisk regi bestämd till fem år, räknat från den 1 januari 1958. På grund av att sjukhusets färdigställande fördröjdes, har sedermera överenskommits att driftperioden i stället skall räknas från den 1 oktober 1958. Avsikten har varit att koreanska staten därefter skulle överta sjukhuset.

Frågan om hur man skall gå till väga vid en avveckling av de skandinaviska ländernas engagemang i sjukhuset har

Svar på interpellation ang. det skandinaviska undervisningssjukhuset i Korea

redan tagits upp till övervägande inom den skandinaviska styrelsen för sjukhuset. Enligt styrelsens mening synes erfarenheterna tala för att den ursprungligen beslutade verksamhetsperioden på fem år är otillräcklig för att förverkliga den målsättning, som legat till grund för inrättandet av sjukhuset. Inom styrelsen är man därför av den uppfattningen, att en viss förlängning av tiden erfordras för att det avsedda målet ej skall äventyras.

Innan de nu pågående undersökningarna inom den skandinaviska styrelsen avslutats och redovisats för regeringarna i respektive länder, anser jag icke att det finns anledning att ta några kontakter på regeringsplanet.

Herr talman! Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde

Fröken HÖJER (fp):

Herr talman! Jag får tacka herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet för svaret på min interpellation. Det var synnerligen glädjande att höra, att den skandinaviska styrelsen för sjukhuset är på det klara med att fem år är otillräckligt för att kunna förverkliga den målsättning, som legat till grund för inrättandet av sjukhuset. Målsättningen har ju bland annat varit att visa koreanerna i deras eget land hur t. ex. en sjuksköterskeskola skall bedrivas med hjälp av egna krafter och att visa dem, hur man ordnar utbildningen av medicine studerande och specialutbildning av läkare på olika områden. Detta tar längre tid än en femårsperiod. Den första kullen av koreanska sjuksköterskor från sjuksköterskeskolan, som startades sommaren 1959, går t. ex. först ut sommaren 1962.

Utomordentligt värdefullt för ett gott resultat vore, om den skandinaviska regimen skulle kunna utsträckas ytterligare helst fem år fr. o. m. den 30/9 1963, då den nuvarande femårsperioden utlöper. Det är ju så, att de nyutbildade

från detta undervisningssjukhus kastas ut i ett land, där menige man knappast har en aning om vad vi kallar vanlig vardagshygien, vilket gör svårigheterna för dessa nyutbildade desto större. Det har sagts mig av svensk medicinsk personal, som har tjänstgjort i Korea, att det inte minst värdefulla vore om man för de koreanska sjuksköterskorna, som går igenom denna utbildning, kunde hinna skaffa stipendier från Världshälsoorganisationen, och även andra stipendier, så att de skulle kunna få se något av arbetet på detta område i andra länder, innan de skall ta ledningen i det egna landet. Jag förstår, att det skulle vara behövt för dem.

Min fråga är föranledd av den erfarenhet, som jag har av hur det brukar gå till när många olika länder skall besluta i en angelägenhet. De som här är inblandade är den sydkoreanska regeringen, Förenta Nationernas hjälporgan för Korea och de skandinaviska staternas regeringar. Sådant tar tid. Med utgångspunkt från vad jag nu hört, att styrelsen för det skandinaviska sjukhuset är helt inställd på en utökad period, och från den inställning, som vi i Sverige har till både hälso- och sjukvård samt hjälpverksamhet, hyser jag dock goda förhoppningar om att denna längre period skall komma till stånd.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Föredrogos var efter annan och hänvisades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord liggande propositioner:

nr 186, angående vissa kostnader i samband med Sveriges anslutning till Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA), och

nr 187, angående överlåtelse av vissa under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående markområden.

Interpellation ang. den neurologiska vården och forskningen

§ 11

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 170—175, bevillningsutskottets betänkande nr 75, andra lagutskottets utlåtanden nr 57 och 63—65, tredje lagutskottets utlåtande nr 31 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 41.

§ 12

Föredrogs den av herr *Spångberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet i anledning av inträffade olyckor inom flygvapnet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 13

Föredrogs herr *Lidskogs* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående vissa principer för beviljande av lån till bostadsbyggande.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 14

Interpellation ang. den neurologiska vården och forskningen

Ordet lämnades på begäran till

Fru **HOLMQVIST** (s), som anförde:

Herr talman! Under hösten 1959 och våren 1960 företogs en riksinsamling av medel till forskning beträffande förlamningssjukdomarna och vård och rehabilitering av dem som drabbats av sådana sjukdomar, i första hand multipel skleros. Aktionen inbringade i runt tal 1 miljon kronor, en i och för sig stor summa som emellertid likväl är alldeles otillräcklig. Här fordras fortsatta samhällsinsatser.

Insamlingens största värde, utöver det ekonomiska stödet, var att genom intervjuer med läkare och MS-sjuka i press, radio och television allmänheten fick kännedom om sjukdomen multipel skleros.

Många av dem som angripits av multipel skleros vårdas i hemmen av anhöriga, så länge sjukdomsförloppet gör detta möjligt, därefter vårdas de på kronikerhem.

Beklagligt nog finns det inte tillräckliga resurser för rörelsebehandling som gör det möjligt att fördröja förlamningsstillståndets utbredning eller att förbättra den sjukes hälsa. När det gäller förbättringen av vården under sjukdomens akuta skede knytes förhoppningarna till den plan som medicinalstyrelsen i samråd med företrädare för bl. a. neurologien för en del år sedan gjorde upp för utbyggnaden av den neurologiska forskningens och vårdens organisation. De som drabbats av den svåra MS-sjukdomen ställer sitt hopp till denna forskning.

Entusiastiska brev från multipel skleros-sjuka som lyckats ordna vistelse åt sig i Teneriffa på Kanarieöarna berättar om känslan av påtaglig förbättring av rörelseförmågan vid vistelse i detta klimat och inger förhoppning om snabbare rehabilitering där.

Mot bakgrund av vad här anförts håller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

Hur långt har utbyggnadsplanen av år 1954 för den neurologiska vården framskridit?

Är statsrådet i tillfälle att ge en redovisning för vad som f. n. sker inom den neurologiska forskningen i Sverige?

Finns det några planer på en utvidgning och effektivisering av denna forskning — främst med inriktning på multipel skleros?

Kan statsrådet tänka sig någon form av samhällets stöd för att bereda personer som är sjuka i multipel skleros vis-

Interpellation ang. den handelspolitiska utvecklingen i Europa, m. m.

telse för hälsans förbättrande och rehabilitering utomlands, exempelvis på Kanarieöarna?

Denna anhållan bordlades.

§ 15

Interpellation ang. den handelspolitiska utvecklingen i Europa, m. m.

Herr OHLIN (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Utvecklingen på det handelspolitiska området i Västeuropa efter tillkomsten av de två handelspolitiska blocken tilldrar sig av naturliga skäl stort intresse. Vad som där sker eller inte sker under de närmaste åren kan få väsentlig betydelse för det svenska näringslivet samt för Västeuropas ekonomiska och politiska utveckling. Med stor tillfredsställelse har man i olika kretsar inom vårt land konstaterat att den europeiska frihandelsassociationen (EFTA) under det inledande skedet utvecklats på ett i huvudsak tillfredsställande sätt. Tydligt finns det på alla håll inom organisationen allt fortfarande en beslutsam vilja att utveckla densamma till en ekonomiskt betydelsefull skapelse. Den är alltså ingalunda uteslutande avsedd att vara ett förhandlingsinstrument vid kontakter med den gemensamma europeiska marknaden.

Skulle det icke visa sig möjligt att i en någorlunda nära framtid åstadkomma beslut om en radikal handelspolitisk samordning av de båda stormarknaderna, kan EFTA:s utveckling de närmaste åren bli av utomordentlig betydelse i olika avseenden. Bl. a. kan den i praktiken visa möjligheterna för en stormarknad att fungera utan en allmän likriktning av alla slag av ekonomisk och social politik samt utan skapande av ett betydande antal överstatliga organ. Den kan å andra sidan ge en klarare föreställning om *på vilka punkter* en samordning av den ekonomiska och sociala politiken från statens och organisationernas sida erfordras för att marknaden

skall fungera så friktionsfritt som möjligt.

Uppenbarligen reser alltså de nu pågående handelspolitiska gruppbildningarna många problem som är i viss mån oberoende av frågan om en samordning och senare sammanslagning av de båda stormarknaderna. Sistnämnda spørsmål ter sig dock på längre sikt som det mest centrala. Allt emellanåt förefaller det som om man på olika håll inom den gemensamma marknaden fick ett ökat intresse för en lösning av samordningsproblemet. Under hösten har tecken härtill framträtt bl. a. inom Tyskland, där rikskansler Adenauers överläggningar med premiärminister Macmillan har ansetts som uttryck för en önskan på bestämmande håll i Bonn att nuvarande passivitet i fråga om kontakter mellan EFTA och den gemensamma marknaden inte längre skulle fortsätta. En serie utredningar rörande möjligheterna att bringa de två handelspolitiska blocken närmare varandra har satts i gång och väntas ge resultat i början av nästa år. Vid denna tidpunkt är det även möjligt att den nya regimen i Förenta staterna kommer att medföra en modifikation av den amerikanska regeringens hittillsvarande ståndpunkt, som hittills i stort sett inneburit ett bristande amerikanskt intresse för samordningsproblemens lösning. Å andra sidan fortsätter i Frankrike en allmänpolitisk situation som håller intresset för allvarliga överläggningar på det handelspolitiska området nere.

Inom vårt land liksom på andra håll frågar man sig vad som i detta läge eventuellt kan göras för att få till stånd kontakter och förhandlingar mellan de två blocken. Den offentliga debatten kring dessa frågor har utan tveivel en uppgift att fylla. Med hänsyn härtill synes det önskvärt att svenska regeringen för offentligheten framlägger en redogörelse rörande de senaste månadernas utveckling samt regeringens bedömning av det nuvarande läget. Där-

Interpellation ang. den handelspolitiska utvecklingen i Europa, m. m.

vid bör naturligtvis inte endast relationerna mellan de båda blocken och möjligheterna att därvidlag åstadkomma en mera tillfredsställande ordning behandlas. Även utvecklingen inom vardera av de två handelspolitiska grupperna bör belysas. De på ömse håll framlagda förslagen rörande handeln med jordbrukets och fiskerinäringens produkter har självklart också ett betydande intresse.

Vad de inre förhållandena inom EFTA beträffar är det för det svenska näringslivet betydelsefullt att erfara hur regeringen anser att det speciella tillstånd som vissa länder erhållit att under 60-talet fortsätta med kvantitativa importrestriktioner kommit att verka och om utvecklingen i detta avseende motsvarar förväntningarna. Inom näringslivet har man nog haft intrycket att meningen var att dessa importrestriktioner i vissa EFTA-länder skulle avvecklas så snart som möjligt och inte bevaras så länge som bestämmelserna i avtalen möjligen kan tänkas ge tillåtelse till. På några håll här i landet finns en känsla av att t. ex. en del danska importrestriktioner inte avvecklas så snabbt som den stärkta danska valutaställningen skulle medge. De anses i stället bli använda som ett extra medel av protektionistisk art på ett sätt som inte står helt i överensstämmelse med EFTA-överenskommelsens anda och mening. En öppen diskussion kring dessa frågor är naturligtvis ömtålig men synes i längden vara en förutsättning för en allmän uppslutning kring det konstruktiva handelspolitiska arbete EFTA-överenskommelsen innebär.

En annan fråga av stort intresse på längre sikt är relationen i olika EFTA-länder mellan tullarna på råvaror och halvfabrikat å ena sidan samt tullarna på färdigfabrikat å andra sidan. Härvidlag är det numera möjligt att överblicka situationen bättre än vid EFTA-överenskommelsens antagande. Det vore av intresse att erfara, om den svenska regeringen finner att läget i dessa av-

seenden reser några problem av praktisk politisk art.

Det har redan visat sig att stormarknadernas tillkomst påverkar de internationella kapitalrörelserna och leder till grundande av dotterbolag inom dessa marknader. Tecken har börjat visa sig på en viss konkurrens staterna emellan genom att de gör det egna landet attraktivt för utländska företag som vill grunda dotterföretag i Europa. Utan tvivel har vi i Sverige anledning att agna stort intresse åt detta spörsmål. Man frågar sig om regeringen delar denna mening och om den i så fall överväger några åtgärder, eventuellt tillsättandet av en särskild utredning rörande vår ekonomiska politiks anpassning i ovannämnda syfte.

Vad det ekonomiska samarbetet i Västeuropa beträffar som icke är av renodlat handelspolitisk art synes utvecklingen av det i år beslutade samarbetsorganet OECD — organisationen för europeisk samverkan och utveckling — böra följas med stor uppmärksamhet. Det förefaller inte säkert att den kommer till stånd enligt preliminärt fattade beslut. Detta vore i så fall beklagligt ur flera synpunkter, bl. a. därför att denna organisation skulle kunna åstadkomma ett europeiskt samarbete som ökade utsikterna till betydelsefulla insatser för de s. k. utvecklingsländerna.

Med hänvisning till ovanstående anholder jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa följande interpellation:

Är herr statsrådet villig att lämna kammaren en redogörelse

dels för den handelspolitiska utvecklingen i Europa under den senaste tiden med särskilt beaktande av utvecklingen inom vardera av de två handelspolitiska blocken samt relationerna dem emellan och möjligheterna att uppnå en väsentlig samordning av dessa två handelspolitiska organisationer,

dels för frågan om de åtgärder beträff-

fande Sveriges ekonomiska politik som kan föränledas av de nya handelspolitiska och affärsmässiga konkurrensförhållanden som börjar växa fram i Europa samt

dels för den svenska regeringens uppfattning rörande utsikterna för en europeisk ekonomisk samverkan efter de linjer varom överenskommelse träffats tidigare i år?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 362, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna rörande traktamentsersättning till värnpliktiga; och

från andra lagutskottet:

nr 367, i anledning av väckt motion om arbetstidsreglering för personal inom den yrkesmässiga biltrafiken, m. m.

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.31.

In fidem
Sune K. Johansson

Onsdagen den 23 november

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1

Upplästes ett till kammaren inkommet intyg, avsett för vederbörande sjuk-kassa, varav inhämtades att fru Renström-Ingenäs på grund av fotvrickning vore sjukskriven från och med den 21 november till och med den 5 december 1960.

Fru Renström-Ingenäs beviljades ledighet från riksdagsgöromålen under angivna tid.

§ 2

Svar på fråga ang. inrättande av ett landsantikvariedistrikt för Stockholms län

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Lidskog har frågat om jag vill uppta till prövning frågan om att inrätta ett landsantikvariedistrikt för Stockholms län och för nästa års riksdag framlägga förslag därom.

Härpå kan jag endast svara, att denna fråga är föremål för prövning i samband med det nu pågående budgetarbetet, vars resultat kommer att redovisas i nästa års statsverksproposition.

Härpå anförde

Herr LIDSKOG (fp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min fråga. Svaret föranleder mig emellertid att något redogöra för bakgrunden till frågan.

I landsantikvarieutredningens år 1954 avgivna betänkande förordades uttryckligen, att Stockholms län, som för närvarande saknar landsantikvarie, i sin helhet skulle bilda eget landsantikvariedistrikt.

Svar på fråga ang. inrättande av ett landsantikvariedistrikt för Stockholms län

I utlåtande den 2 december 1954 över detta betänkande underströk länsstyrelsen angelägenheten av att länet utan tidsutdräkt — i likhet med andra län — erhöle egen landsantikvarie. I samband därmed framhöll länsstyrelsen, att det även funnes ett stort intresse härför inom länet.

I propositionen nr 68/1955 förklarade emellertid departementschefen, att han ej för det dåvarande ansåg sig böra förorda inrättande av något särskilt av Stockholms län bestående landsantikvariedistrikt.

Riksdagens statsutskott uttalade i viss motsats härtill vid behandlingen av propositionen (utlåtande nr 74/1955 s. 11): »Vidkommande frågan om bildande av ett landsantikvariedistrikt för Stockholms län torde det böra ankomma på vederbörande lokala intressen att taga initiativ i ärendet.» Uttalandet godkändes sedermera av riksdagen. I anslutning till detta uttalande av riksdagen beslöt sedermera Stockholms läns landsting den 7 oktober 1955 enhälligt att *dels* i princip svara för den del av kostnaderna för avlönande av en landsantikvarie i länet ävensom för biträdes-hjälp, lokalkostnader och övriga expenser, som icke täckas av statsmedel, *dels* utse tre representanter, däribland landstingets ordförande, i ett Stockholms läns kulturminnesråd, vilket skulle få till uppgift att vara huvudman för landsantikvarien. Rådet skulle i övrigt bestå av en representant för länsstyrelsen samt en representant för en var av Upplands fornminnesförening, Södermanlands hembygdsförbund samt samfundet S:t Erik. Landshövdingen skulle ingå i rådet som dess självskrivna ordförande. Under hänvisning till landstingets beslut hemställde förvaltningsutskottet om inrättande av en landsantikvarietjänst i Stockholms län från och med den 1 juli 1956. Framställningen tillstyrktes av såväl länsstyrelsen som riksantikvarieämbetet.

I sitt yttrande över landstingets fram-

ställning uttalade länsstyrelsen bland annat, att landstingets åtagande i fråga om landsantikvarietjänsten icke föranlett någon minskning av de hittills utgående landstingsbidragen till de båda redan befintliga kulturminnesvårdande organisationerna Upplands fornminnesförening och Södermanlands hembygdsförbund. Så är alltså fallet.

Dessa organisationer har för övrigt — jämte samfundet S:t Erik och länsstyrelsen — beretts representation i det såsom huvudman för landsantikvarietjänsten avsedda kulturminnesrådet.

I statsverkspropositionen år 1956, bilaga 10, sid. 93, uttalade emellertid departementschefen — under erinran om att frågan om inrättande av ett särskilt av Stockholms län bestående landsantikvariedistrikt prövades året förut och att något förslag då ej ansågs böra föreläggas riksdagen om inrättande av ett dylikt distrikt — att han på grund härfav ansåg sig icke böra tillstyrka landstingets framställning i ämnet.

Detta uttalande föranledde att i två likalydande motioner vid 1956 års riksdag — I: 93 och II: 95 — hemställdes, att riksdagen måtte — under uttalande av att en landsantikvarietjänst borde inrättas i Stockholms län från och med den 1 juli 1956 — anvisa härför erforderliga medel för budgetåret 1956/57.

Statsutskottet gjorde i förevarande fråga följande uttalande (utlåtande nr 50/1956, s. 32): »Med anledning av de nu motionsvis framställda yrkandena vill utskottet understryka den principiella ståndpunkt utskottet redan i fjol intagit till landsantikvarieorganisationens framtida utformning, innebärande, bland annat, att landsantikvariedistrikt i regel borde sammanfalla med län, och Stockholms län följaktligen vid lämplig tidpunkt bilda eget landsantikvariedistrikt och erhålla egen landsantikvarie. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på detta spörsmål och framlägger förslag i ämnet, så snart Kungl. Maj:t fin-

Förstärkning av undervisningen i matematik

ner att organisatoriska och andra förutsättningar föreligga för genomförande av en dylik anordning.»

Uttalandet godkändes av riksdagen.

Det har emellertid inte hänt någonting. I två likalydande motioner vid 1960 års riksdag, I: 99 och II: 134, hemställdes att riksdagen måtte — under uttalande att en landsantikvarietjänst bör inrättas i Stockholms län från den 1 juli 1960 — anvisa härför erforderliga medel för budgetåret 1960/61. Statsutskottet uttalade i anledning av motionerna (utlåtande nr 40/1960, s. 20) under erinran om vad utskottet anfört vid 1956 års riksdag (utlåtande nr 50) att utskottet, som vidhölle sin uppfattning, förutsatte att Kungl. Maj:t alljämt hade sin uppmärksamhet riktad på det i de föreliggande motionerna berörda spörsmålet och för riksdagen skulle framlägga förslag i ämnet så snart ekonomiska och andra förutsättningar befundes föreligga för genomförande av den åsyftade anordningen. Uttalandet godkändes också då av riksdagen.

Herr talman! Stockholms län är rikast i landet på fornminnen och har enligt senaste förteckning över 100 000 synliga fornlämningar. Rikast — näst Björköen med det gamla Birka — torde vara min egen hemkommun Vallentuna. Ingenstädes i landet tränger den snabbt växande bebyggelsen med sina följdverkningar i form av bl. a. vägar och grustäkter ut över kulturlandskapet som i Stockholms län. Jag har erfarenhet av att varken landsantikvarien i Uppsala eller riksantikvarieämbetet har tillräckliga resurser att, trots uppenbara ansträngningar, klara de undersökningar och utgrävningar av fornlämningar som krävs för att inte samhällsbyggandet skall oskäligt fördröjas. Om något län behöver en egen landsantikvarie, så är det Stockholms län.

Utvecklingen har nu fortskridit så långt att inrättandet av den ifrågava-

rande landsantikvarietjänsten icke längre kan undanskjutas.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret på min fråga, men jag skulle sätta stort värde på om ecklesiastikministern ville uttala sitt personliga intresse för en lösning av frågan i samband med det nu pågående budgetarbetet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Föredrogs den av fru *Holmqvist* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående den neurologiska vården och forskningen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4

Föredrogs herr *Ohlins* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående den handelspolitiska utvecklingen i Europa, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Förstärkning av undervisningen i matematik

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 170, i anledning av väckta motioner om viss förstärkning av undervisningen i matematik.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **LARSSON** i Hedenäset (cp):

Herr talman! Att jag till föreliggande utskottsutlåtande fogat en blank reservation beror på att jag inte har kunnat biträda utskottets hemställan och

Förstärkning av undervisningen i matematik

inte heller kunnat begripa den av utskottet anförda motiveringen.

Den aktuella motionens ärende är att förstärkningsanordningarna på försöks skolans mellanstadium bör syfta till att eleverna från olika skolor vid övergång till undervisning på högre stadium får likvärdiga förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen där. Detta är viktigt framför allt på landsbygden, där elever från olika skolor sammanföres centralt för studier på högre stadium. Detta motionens ärende synes mig vara ett legitimt och berättigat önskemål, och jag kan därför inte biträda utskottet, när utskottet helt kallt hemställer att motionen icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande utskottets motivering måste jag också göra ett par frågetecken i marginalen. Jag ber att till kammarens protokoll få citera ordagant vad som står i början av andra stycket, där det heter: »Motionärerna har föreslagit sänkning av nämnda elevantal från 21 till 17 och därvid särskilt framhållit svårigheterna i skolor av B-form. Enligt utskottets mening gör sig svårigheterna vid matematikundervisningen gällande på ett helt annat sätt i de stora A-klasserna med ofta mer än 35 elever än i klasser av B-form med högst 21 elever.»

Jag vill i anslutning till det citerade säga, att problemet med de stora klasserna är någonting som vi väl får brottas med framledes, men att skjuta ifrån sig den fråga det här gäller med en skrivning av det slag jag nu citerade synes mig anmärkningsvärt.

Jag vill också fråga utskottet, om det verkligen är så att möjligheterna till förstärkningsanordningar om två timmar per vecka i engelska i klasserna 5 och 6 och en timme i matematik i klass 6 är begränsade till A-klasser först efter ett elevantal på 35 och för B-klasser efter ett elevantal på 21? Min uppfattning är, och jag tror att hela landets skolrektorer tolkat författningarna på

det sättet, att elevantalet 21 som underlag för förstärkningsanordningar gäller inte bara i klasser av B-form utan även A-klasser. Jag vågar utgå ifrån att utskottets skrivning på den punkten inte innebär en riktig tolkning av gällande författningar, och då förfaller också helt och hållet de motiv som utskottet har byggt sitt uttalande på.

Till sist vill jag bara konstatera att utskottet bland annat åberopar vad skolöverstyrelsen i övrigt anfört i ärendet.

De ytterligare förstärkningsmöjligheter, som medges enligt 105 § c) och d) och som fordrar ett mindre elevantal i de lägre skolformerna, är på ett olyckligt sätt sammankopplade med frågan om sjunde klass finns i vederbörande skola och därmed så konstruerade att försöksdistrikt, där denna klass saknas i bygdeskolorna, kommer i ett sämre läge än andra skoldistrikt.

Herr talman! Det synes mig som om det finns all anledning för riksdagen och för statsutskottets andra avdelning att på nytt fundera på den här frågan. Jag hoppas att de överväganden som på ett eller annat sätt kommer att aktualiseras skall resultera i ett välvilligare ställningstagande gentemot bygdeskolorna än det här föreliggande utskottsutlåtandet innebär. I förhoppning att så blir fallet skall jag i dag inte ställa något yrkande utan nöja mig med att konstatera att jag tar avstånd från utskottets motivering och kläm.

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Det råder ingen tvekan om att många legitima och berättigade önskemål kan uppställas i fråga om undervisningen i våra obligatoriska skolor. När nu herr Larsson i Hedenäset och hans partikamrater har önskat en förändring och en förstärkning framför allt av B-skolornas undervisning i matematik, vill jag för min del säga att jag gärna skulle ha önskat detsamma. Men herr Larsson i Hedenäset torde liksom vi alla veta att uppfyllandet av

Statsbidrag till folkhögskolor

dessa önskemål om en sänkning av elevantalet i klasserna, som ju i första hand skulle ge den hjälp som herr Larsson åsyftar, är beroende av vilka resurser vi har av först och främst lokaler. Det kostar med andra ord mycket pengar. Det har vi konstaterat i andra sammanhang här i kammaren.

En sänkning av elevantalet bör man väl i första hand söka åstadkomma i de verkligt stora klasserna, de som har över 30 eller till och med över 35 elever. Det är där som det är verkligt besvärligt.

Jag hör till dem som menar att undervisningen i en B-skola, till och med en B 2-skola, där barnantalet inte är alltför högt, i de flesta fall kan ge väl så goda resultat som i de stora klasserna i en A-skola, även om det givetvis hänger samman med lärarens möjligheter att utnyttja timantalet. Detta har utskottet också menat, och det har därför inte kunnat gå med på den rekommendation som givits i motionerna. Utskottet anser att vi tills vidare får nöja oss med de författningensliga möjligheterna som står till buds på området. Den tolkning av författningarna som herr Larsson i Hedenäset gjort kan jag för min del inte godkänna. Jag tror att utskottets tolkning är den riktiga.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Jag skall ingalunda provocera någon stor debatt.

Utskottets talesman sade att undervisningen i B-skolor kan bli väl så bra som i A-skolorna, och jag vill gärna säga att jag har den uppfattningen, att så kan bli fallet. Men samtidigt får vi vara medvetna om att lärare, som har att undervisa i flera klasser, måste ha besvärligheter att brottas med, något som kan göra det nödvändigt, att särskilt generösa delningstal tillämpas för att undervisningen skall bli så bra som möjligt.

I frågan om tolkningen av författningarna vill jag bara slå fast, att såvitt jag

vet föreligger det möjligheter till förstärkningsanordningar, så fort talet 21 uppnåtts, oavsett om det är en A- eller B-skola. Jag beklagar, om avdelningens vice ordförande inte tolkat författningarna rätt.

Härmed var överläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6

Statsbidrag till folkhögskolor

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 171, i anledning av väckta motioner rörande statsbidrag till folkhögskolor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Tage Johansson m. fl.* (I: 105) och den andra inom andra kammaren av herr *Brandt i Sätila m. fl.* (II: 120), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att statsbidrag för täckande av driftkostnader vid statsbidragsberättigade folkhögskolor i riket måtte utgå för kurstid i stället för, som nu vore fallet, för dag varunder undervisning påginge.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 105 och II: 120 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr BRANDT i Sätila (cp):

Herr talman! Folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter har i vissa avseenden gemensamma författningar rörande statsbidrag till skolornas driftkostnader. Respektive författningar är emellertid utfärdade av skilda departement och även vid skilda tidpunkter. Den för folkhögskolorna gällande författningen är från år 1957, medan motsvarande författning för lantbruksundervisningsanstalterna är från år 1953. I vissa avseenden är författningarna icke heller helt samstämmiga.

Statsbidrag till folkhögskolor

Dessa förhållanden har föranlett skilda motioner med förslag om ändring av gällande bestämmelser om bidrag till folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter. Att det i ärendet föreligger skilda motioner motiveras av det förhållandet, att det varit önskvärt att motionerna remissbehandlas var för sig. Dessutom berör motionernas skilda utskott.

Under sådana omständigheter är i varje fall jag överraskad av statsutskottets behandling av den motion som gäller folkhögskolorna. Man avstyrker motionen under hänvisning till en pågående utredning angående bestämmelserna för bidrag till lantbruksundervisningsanstalter. Dessa anstalter sorterar ju under jordbruksdepartementet och har ingenting med ecklesiastikdepartementet att göra. Dessutom har de yrkes-skolekaraktär och har redan nu i vissa sammanhang andra driftkostnadsanslag än folkhögskolorna. Även kursformerna vid de båda skolyperna skiljer sig högst väsentligt.

I direktiven för lantbruksundervisningskommittén sägs ingenting om att kommittén vid utformandet av sitt förslag till nya författningar för lantbruksundervisningsanstalterna skall ta hänsyn till folkhögskolornas anslagsfrågor. Man hade väntat sig att statsutskottets andra avdelning till stöd för sitt avslagsyrkande skulle ha en sådan motivering. Tar man dessutom hänsyn till att folkhögskolorna hittills inte haft någon som helst kontakt med lantbruksundervisningskommitténs arbete och ännu mindre haft någon representant i kommittén, framstår utskottets avslagsyrkande som än mer svärförståeligt.

Lantbruksundervisningskommittén säger i sitt remissyttrande över den motion beträffande lantbruksundervisningsanstalterna, som motsvarar den vi nu diskuterar beträffande folkhögskolorna, att kommittén kommer att föreslå bestämmelser för beräkning av statsbidrag till driftkostnader vid lantbruks-

undervisningsanstalter, vilka väsentligt skiljer sig från de nuvarande bestämmelserna och genom vilka de olägenheter som är förbundna med gällande bestämmelser kommer att undanröjas på annat sätt än som skulle bli fallet genom den av motionärerna föreslagna ändringen i gällande författning. Vad är det som säger, att vi därigenom får en utformning av statsbidragsbestämmelserna som är ändamålsenlig för folkhögskolorna? Folkhögskolorna har inte haft någon som helst möjlighet att påverka utformningen. Däremot vet vi att skolöverstyrelsen, den remissinstans vars kompetens att yttra sig i sammanhanget står över allt tvivel, i sitt yttrande oreserverat tillstyrker motionärernas förslag till ändring av författningen. Skolöverstyrelsen beräknar att ett bifall till motionärernas förslag, vilket skulle vara ändamålsenligt för folkhögskolorna, inte skulle åsamka statsverket en större merutgift än cirka 200 000 kronor per läsår.

Vi motionärer tror oss ha anledning att förutsätta, att vi här i kammaren inte är ensamma om att tillmäta skolöverstyrelsens remissyttrande den allra största vikt. Utskottet däremot har funnit anledning att trots detta remissvar hänvisa till en utredning, som inte alls arbetar med folkhögskolornas problem i detta avseende och som är helt opåverkbar från folkhögskolornas sida.

Statskontorets remissyttrande har i ett avseende stort intresse. Statskontoret framhåller, att statsbidraget till driftkostnader, då bestämmelserna härom en gång utformades, ansågs täcka 75 procent av de totala driftkostnaderna. Redan 1957 måste man ha varit medveten om att detta procenttal ingalunda uppnåddes med de bestämmelser för statliga bidrag till folkhögskolorna som då infördes. Man kan utgå från att för närvarande 25 à 30 procent av de egentliga driftkostnaderna täcks av statsmedel. Motionsförslaget skulle, om det tillmötesginges, sannolikt komma att innebä-

Statsbidrag till folkhögskolor

ra en höjning av driftbidragen med omkring 15 procent. Det föreligger alltså inga risker av den art som statskontoret talar om i sitt remissvar. Även efter en höjning med 15 procent kommer det statliga driftbidraget att väsentligt understiga den procentuella andel av de totala driftkostnaderna, som statsbidraget när det utformades avsågs skola täcka.

Herr talman! Jag håller före att motiveringen för statsutskottets utlåtande i denna fråga är sådan, att det finns mycket starka skäl att yrka bifall till motionerna, vilket jag därför ber att få göra.

Herr HAMMAR (fp):

Herr talman! Till statsutskottets föreliggande utlåtande vill jag bara knyta några få kommentarer. I tillämpliga delar angår vad jag här säger också jordbruksutskottets utlåtande nr 41 längre fram på dagordningen. Efter herr Brandts i Sätilla utförliga inlägg har jag bara att i någon mån accentuera hans argumentation.

Statsutskottets utlåtande gäller folkhögskolor, och jordbruksutskottets gäller lantbruksundervisningsanstalter, men båda utlåtandena behandlar i princip samma sak, nämligen motionsledes framförda yrkanden om att statsbidrag för täckande av driftkostnaderna för ifrågakvarande skolor må utgå för kurs-tid i stället för som hittills för undervisningsdag. I fråga om folkhögskolornas driftbidrag har skolöverstyrelsen och statskontoret yttrat sig, vad gäller lantbruksundervisningsanstalterna har lantbruksstyrelsen och 1955 års lantbruksundervisningskommitté avgivit utlåtande. Endast statskontoret förordar avslag på de yrkanden som framförts i motionerna. Vederbörande utskott hemställer i anslutning därtill att motionerna icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen brukar inte frångå ett yrkande av enhälligt utskott. I fråga om

bifall till motionerna ställer jag mig därför avvaktande. Inte desto mindre anser jag, att de motiveringar som presenterats för ett bifall, är fullt tillräckliga. Man måste komma ihåg, att det här är fråga om internatskolor. Huvudparten av driftkostnaderna vid sådana skolor är fasta under den tid kurserna pågår, oavsett om det gäller undervisningsdag eller under kurstiden inträffande helg- och lovdag. Kostnaderna för ekonomipersonalens avlöningar, för bränsle, lyse m. m., vilka alla ingår i skolans utgifter för driften, är givetvis desamma under de ordinarie skoldagarna som under de undervisningsfria sön- och lovdagarna. Jag har mig bekant, att det finns skolor, som ändå utfår allmänt driftbidrag. De förlägger till sön- och helgdagar t. ex. en enstaka bidragsberättigad studiecirkeltimme. Den utvägen anser jag dock, herr talman, vara mindre tilltalande ur olika synpunkter.

Statskontoret hänger upp sitt avstyrkande yttrande på ett löfte från 1955 års lantbruksundervisningskommitté. Enligt detta kommer kommittén *eventuellt* att föreslå bestämmelser för beräkning av statsbidrag till driftkostnader vid lantbruksundervisningsanstalter, vilka väsentligt skiljer sig från nuvarande bestämmelser och genom vilka de olägenheter, som äro förbundna med gällande bestämmelser, kommer att undanröjas på annat sätt än genom den av motionärerna föreslagna ändringen i gällande författning». Då grunderna för driftkostnadsbidraget i huvudsak är desamma för folkhögskolorna anser statskontoret, som också påpekades av den föregående ärade talaren, att inte heller för folkhögskolornas del några ändringar bör vidtagas. Härtill må fogas, att jordbruksutskottet förutsätter att resultatet av 1955 års lantbruksundervisningskommittés arbete inom kort kommer att redovisas och under första halvåret 1961 bli föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning.

Allt detta, herr talman, är bra i och

Statsbidrag till folkhögskolor

för sig. Men utlåtandet innehåller flera osäkra faktorer. »Eventuellt» kommer lantbruksundervisningskommittén att föreslå ändrade bestämmelser för beräkning av driftbidraget. Ordet »eventuellt» synes mig framskymta även när det gäller tiden för slutförande av kommitténs arbete, för regeringens proposition och för riksdagens behandling av denna samt för folkhögskolornas lika-behandling med lantbruksundervisningsanstalterna. Det hela präglas faktiskt i högsta grad av ovisshet.

Det förefaller mig lönlöst att gå upp emot ett enhälligt utskott. Då det nu emellertid yrkats bifall till motionerna, förbehåller jag mig rätten att få avge min röst till förmån för deras hemställan.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i vad herrar Brandt i Sätila och Hammar anfört och vill bara kortfattat tillfoga några synpunkter.

Det har rått delade meningar om hur författningstexten skall tolkas i fråga om huruvida driftbidrag även skall utgå för dagar, då undervisning icke pågår, d. v. s. sön- och helgdagar. Jag för min del är övertygad om att både statskontoret och statsutskottet har tolkat författningens bestämmelser riktigt. Bestämmelserna är sådana, att det inte får utgå statsbidrag för verksamhet som utövas under dagar, då undervisning inte pågår. Folkhögskolans företrädare vill ha ändrade regler, ty såvitt jag förstår var det aldrig riksdagens avsikt, då den nuvarande folkhögskolestadgan kom till och därmed de nya statsbidragsbestämmelserna, innebärande ett särskilt driftbidrag som skulle beräknas på antalet elever och skoldagar, att undervisningsfria dagar under kurstiden icke skulle vara bidragsberättigade.

När utskottet har diskuterat vårt yrkande om ändring av dessa bestämmelser har utskottet hänvisat till en utred-

ning som sysslar med något helt annat. Detta är en orimlig hänvisning. Det är ett angeläget önskemål, vilket framgår av skolöverstyrelsens yttrande, att folkhögskolorna får en förbättring av driftbidraget i enlighet med vad som avsågs då riksdagen 1957 behandlade frågan. Folkhögskolorna arbetar på ett helt annat sätt än de vanliga skolorna. En söndag är inte vilodag vid folkhögskolorna. Skolhushållet fungerar, och åtminstone hälften av eleverna vistas vid skolorna även under veckohelgen. De arbetar i bibliotek och läsrum; skolornas lokaler och undervisningsmateriel står till deras förfogande även under söndagar. Det måste anses orimligt, att vissa skolor skall kunna klara sig ur denna knipa genom att låta en lärare t. ex. vid söndagskaffet läsa en novell och betrakta detta som en lektion i litteratur och skolan följaktligen kunna tillgodoräkna sig undervisningsbidrag även för söndagarna. Jag skulle kunna anföra groteska exempel på motsvarande tillvägagångssätt.

Tillståndet nu är inte bra, och därför begagnar jag tillfället att vända mig till statsrådet Edenman och be honom vara vänlig att titta på den här frågan, särskilt på skolöverstyrelsens yttrande i anledning av motionerna.

Jag ställer i dag intet yrkande utan hoppas att frågan kommer att lösas i framtiden.

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Det var endast en av företrädarna för våra folkhögskolor här som yrkade bifall till det i motionerna framförda kravet på att bidraget till folkhögskolorna skall utgå för kurstid i stället för som nu för elev och läsdag, nämligen herr Brandt i Sätila. Han riktade också en anmärkning mot statsutskottets behandling av ärendet. Tidigare under årets riksdag har han också gjort en liten anmärkning mot vederbörande statsråd rörande behandlingen av

Statsbidrag till folkhögskolor

vissa motioner som han själv har framfört. Jag förstår därför att han nu också tycker att det finns fel nu också, när det här ärendet behandlas vid höstriksdagen. Personligen tycker jag att de bestämmelser som förordas i motionen skulle bli smidigare på något sätt. Eventuellt skulle de också omöjliggöra sådana överträdelser som herr Alemyr redovisade. Utskottet har för sin del heller inte på den punkten velat säga: Det där vill vi inte vara med om, utan vi anser att den utredning som sysslar med hithörande ärende inom lantbruksundervisningen säkerligen också kommer att ta ställning även till denna fråga som rör folkhögskolorna. — Då riksdagen 1957 tog ställning till just denna fråga anmälde, såvitt jag kan erinra mig, inte någon representant för folkhögskolorna avvikande mening mot att driftbidrag skulle utgå till folkhögskolorna på samma sätt som till lantbruksundervisningsanstalterna. Då det också sagts här, att grunderna för driftbidraget med säkerhet kommer att bli föremål för en översyn och en uppräknings och då riksdagen tidigare har beslutat, att driftbidrag skall utgå till folkhögskolorna på samma sätt som till lantbruksundervisningsanstalterna, föreställer jag mig att den utredning som sysslar med dessa problem samtidigt kommer att ta upp frågan om bidrag till folkhögskolorna. I denna uppfattning var utskottet fullt ense.

Man brukar inte gärna i ett utskottsutlåtande på grund av någon motion föregripa en sittande utredning i dess arbete, och det har utskottet i det här fallet inte heller velat göra. Vi anser att detta problem helt naturligt faller under den nämnda utredningens ställningstagande. Utredningen kommer säkert att redovisa ett svar på ifrågasättande motion, vilket jag för min del hoppas vi kommer att bli tillfredsställda med.

Herr talman! Jag ber med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BRANDT i Sätla (cp):

Herr talman! Jag vet inte om jag uttryckte mig otydligt i mitt första anförande, men jag tror mig ganska klart ha sagt ifrån, att i direktiven för den lantbruksundervisningskommitté, som sysslar med statsbidragsformerna för lantbruksundervisningsanstalternas driftkostnader, finns ingenting skrivet om att den skall syssla med folkhögskolornas driftkostnadsbidrag. När nu avdelningens vice ordförande säger, att avdelningen har utgått ifrån att kommittén skall syssla med dessa ting, därför att man 1957 beslöt, att folkhögskolorna då skulle få en författning, likalydande med den som gällde för lantbruksundervisningsanstalterna, har jag blivit ytterligare stärkt i min uppfattning, att man i denna fråga gått fram litet för fort i avdelningen. Vet man inte att den kommitté, som man hänvisar till, ingenting har med frågan att göra, så är man ju litet knapphändig orienterad.

Jag skulle vilja tala om att lantbruksundervisningskommittén haft intim kontakt med andra kommittéer på yrkesskoleområdet för att så långt möjligt med dessa samordna de förslag, som skall framläggas om statsbidrag för driftkostnader. Man har alltså orienterat sig åt det håll, dit lantbruksundervisningsanstalterna på grund av sin egenskap av utbildningsanstalter bör orientera sig, nämligen åt yrkesskolehållet. Folkhögskolorna har helt andra utbildningsmål, arbetsformer och kurser. Det finns knappast några skäl att anföra för att lantbruksundervisningskommittén skulle vara ett lämpligt forum att utreda folkhögskolornas driftkostnadsbidrag. Dessutom bör ju utskottet också vara på det klara med att folkhögskolorna inte är representerade och inte haft någon talan i denna utredningskommitté, som man tror skall utreda deras driftkostnadsbidrag.

Sedan vill jag göra en liten rättelse; jag representerar inte folkhögskolan

Vissa folkskollärares jämställande med övningslärare i fråga om undervisnings-skyldighet

som skolman utan lantbruksundervisningsanstalterna.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7

Vissa folkskollärares jämställande med övningslärare i fråga om undervisnings-skyldighet

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 172, i anledning av väckt motion om vissa folkskollärares jämställande med övningslärare i fråga om undervisnings-skyldighet.

I en inom andra kammaren väckt motion (II:209) hade fröken *Karlsson m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring i folkskolestadgan att folkskollärare med övningslärarutbildning eller dispens för övningslärartjänst i avseende å undervisningskyldighet måtte jämställas med övningslärare.

Utskottet hemställde, att motionen II:209 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Jacobsson, Anders Johansson, Kaijer, Källqvist* och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II:209, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av bestämmelserna i kungörelsen 1958:399 (folkskolestadgan), att folkskollärare med övningslärarutbildning eller dispens för övningslärartjänst i avseende å undervisnings-skyldighet måtte jämställas med övningslärare.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Fröken **KARLSSON (h)**:

Herr talman! Många anser nog att denna fråga är ganska obetydlig. Det är ju också riktigt, om man därmed menar, att den direkt gäller endast ett fåtal människor. Enligt min mening är emellertid frågan icke att betrakta som liten; om den löses på ett tillfredsställande sätt, kan det bli av betydelse för ett större antal. Jag anser nämligen, att i det läge, vari skolan befinner sig just nu, bör man se till, att all den expertis som är tillgänglig verkligen utnyttjas. Det gäller både den ena och den andra lärargruppen. Oftast är det så, att om en lärare, vilken kategori han än tillhör, skaffar sig vidareutbildning, är det meriterande för läraren i fråga, men det har också betydelse för de distrikt, där läraren tjänstgör.

Den grupp det här gäller är folkskollärare, som utöver sin folkskollärarexamen har examen som facklärare, vare sig det gäller gymnastik, musik eller andra övningsämnen. Nu är bestämmelserna sådana, att om ett skoldistrikt vill anställa en facklärare som konsulent i något fackämne, har man möjlighet att nedsätta vederbörande lärares tjänstgöring i klass med femton timmar i veckan, och de andra femton timmarna kan han tjänstgöra som konsulent i det övningsämne, vari han har examen. Detta gäller för lärare med enbart facklärarexamen. Skulle en lärare utöver sin facklärarexamen också ha folkskollärarexamen får inte nedsättningen utan vidare ske med samma timantal utan endast med åtta veckotimmar. Vare sig det gäller den ena eller den andra läraren skall i berörda fall skoldistriktet inhämta tillstånd att nedsätta tjänstgöringen. Vad beträffar nedsättning i tjänstgöring för lärare, som är både folkskollärare och facklärare, måste man söka tillstånd hos Kungl. Maj:t. Det är den omgången jag tycker är onödig, då man, när det enbart gäller fack-

Vissa folkskollärares jämställande med övningslärare i fråga om undervisnings-skyldighet

lärare, kan erhålla nedsättningen genom länskolnämnden.

För att man skall förstå vad jag menar skall jag anföra ett exempel. I slutet på maj ingavs från ett skoldistrikt till länskolnämnden en anhållan om nedsatt tjänstgöring för fyra lärare. Tre av dem var enbart facklärare och den fjärde folkskollärare och gymnastiklärare. Inom parentes kan jag nämna att vederbörande även tjänstgjort som gymnastiklärare på GCI. Redan den 10 juni fick skolstyrelsen besked om de tre facklärares nedsättning. Men i fråga om den väl meriterade läraren, folkskolläraren med gymnastiklärarutbildning eller gymnastikläraren med folkskollärarutbildning, måste frågan gå till Kungl. Maj:t, och ännu den 17 november i år har inget besked lämnats i frågan trots förfrågan i departementet. Jag vill faktiskt vara djärv nog att fråga ecklesiastikministern, eftersom han råkar vara inne i kammaren, hur man skall göra i ett sådant fall. Skall skoldistriktet, med hänsyn till att man inte vet, om man kan få besked innan skolan börjar, låta bli att utnyttja denna lärarkraft på sätt som skolstyrelsen i fråga anser vara bra, eller skall man ta risken att planera på ett förnuftigt sätt och använda den lärarkraft som är tillgänglig och som skolstyrelsen önskar benytta sig av för att lägga upp undervisningen på det sätt som är bäst för eleverna? Och så ett stycke in på läsåret få veta, att det inte får vara så förnuftigt ordnat.

Det kan naturligtvis förekomma fall, då vederbörande lärare väljer att vara antingen folkskollärare eller facklärare. Men det kan också förekomma fall — och det är de fallen som jag tycker är så intressanta — att en lärare som är både folkskollärare och facklärare inte helt vill ägna sig åt fackämnet utan också vill följa barnen i deras övriga undervisning. I det fall, som jag förut berörde, gällde det en gymnastiklärare.

Med den otroliga för att inte säga förskräckliga eftersläpning som vi har i tillgången på gymnastiksalar är det en förmån för ett distrikt att ha en konsulent, som kan lägga upp gymnastiklektioner som passar för både en gymnastikal och en skolsal som är mer eller mindre olämplig för gymnastik.

Mitt önskemål är således helt enkelt att samma bestämmelser skall gälla i fråga om lärare som har vidareutbildning, antingen det gäller folkskollärare som blir facklärare eller vice versa. Eller för att uttrycka mig i enlighet med statskontoret: »Det synes emellertid i och för sig rimligt, att berörda bestämmelser utvidgas till att omfatta även folkskollärare med examen i övningsämne.»

Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är knuten till statsutskottets utlåtande nr 172.

Fröken OLSSON (s):

Herr talman! Det är den skillnaden på en folkskollärares och en övningslärare tjänstgöring, att folkskolläraren alltid är klasslärare, medan övningsläraren aldrig är det. Vi har mer och mer kommit underfund med vilken stor betydelse klassläraresystemet har. Som en av de största vinsterna med enhetsskolan räknar vi att vi får behålla klassläraresystemet de sex första skolåren, och vi försöker på allt sätt räkna ut, hur vi skall kunna rädda över något av klassläraresystemet också till sjunde klass.

En övningslärare, som är tjänstledig halva tiden för bestyr som konsulent, har full tid i de klasser som han fortfarande tjänstgör i. En gymnastiklärare kan inte ha mer än tre timmar i någon klass. Han tjänstgör alltså i tio olika klasser, och blir han halvt tjänstledig, släpper han tjänstgöringen i hälften av de klasserna. En folkskollärare, som skall vara tjänstledig halva tiden för annat uppdrag, lämnar sin klass halva

Vissa folkskollärares jämställande med övningslärare i fråga om undervisnings-skyldighet

tiden, och den klassen blir delad på två lärare. Detta är en väsentlig skillnad. Orsaken till att bestämmelserna för att bevilja en folkskollärare nedsatt tjänstgöringsskyldighet är så restriktiva är väl just, att man vill slå vakt om klasslärarsystemet. Jag kan därför inte finna annat än att de nuvarande bestämmelserna är väl avvägda. Regeln måste vara, att en folkskollärare skall ha sin huvudsakliga tjänstgöring i sin klass, och när det finns alldeles speciella skäl för att frångå detta, kan länskolnämnden bevilja upp till åtta timmars nedsättning. Finns det i något enstaka fall verkligt vägande skäl att gå härutöver, finns dispensmöjligheterna.

Det är naturligtvis beklagligt om det, som i det av fröken Karlsson omnämnda fallet, dröjer så länge, innan man får besked. Det lämpligaste för detta skoldistrikt hade väl varit att utnyttja de åtta timmarna under första terminen för att sedan, om dispens beviljades, utvidga konsulenttjänstgöringen under vårterminen. Men detta är ett specialfall, och jag kan inte finna annat än att bestämmelserna är väl avvägda med tanke på den stora betydelse som klasslärarinstitutionen har.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken KARLSSON (h):

Herr talman! I likhet med fröken Olsson tycker jag det är värdefullt, att man i så stor utsträckning som möjligt har klasslärare. I varje fall är detta önskvärt, om man som jag anser en av skolans målsättningar vara fostran. Följden av fröken Olssons resonemang skulle bli, att om man vill tillmötesgå önskemålen från skoldistriktet att ha konsulenter, tvingar man dessa konsulenter att upphöra med att vara klasslärare i det fall de har den tidigare nämnda dubbla utbildningen. Jag föreställer mig att det dock vore bättre för dem och

för skolan att ha 15 timmar som klasslärare än att inte ha någon sådan undervisning utan tvingas övergå helt till fackämnet. Dessutom skulle detta ligga helt i linje med vad jag önskat på skolområdet och tidigare interPELLERAT ecklesiastikministern om, nämligen införande av deltidstjänster.

Skulle fröken Olssons uttalande kunna tagas som en rekommendation, skulle innebörden bli, att hon i detta speciella fall önskar, att det skulle bli avslag i departementet — alltså tvärtom vad skoldistriktet i fråga önskar. Om jag inte hade vetat att fröken Olsson är lärare och därtill en lärare som haft speciella uppgifter, skulle jag trott att hon icke visste vad det innebär att göra upp ett schema, där en konsulent först har en tjänstgöring, som är nedsatt med 8 timmar, för att sedan kanske mitt under vårterminen få tjänstgöringen ändrad till 15 timmar.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Karlsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 172, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Jacobsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspro-

Ersättning till markägare vid s. k. stolpintrång

positionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fröken Karlsson begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 126 ja och 70 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8

Ersättning till markägare vid s. k. stolpintrång

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 173, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser i visst fall angående ersättning till markägare vid s. k. stolpintrång.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ringaby m. fl.* (I: 7) och den andra inom andra kammaren av herr *Björkänge m. fl.* (II: 13), hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning av möjligheterna för en sådan ändring av statens vattenfallsverks reglemente att markägare, som berördes av stolpintrång på åker genom kraftledningar tillhörande statens vattenfallsverk, kunde erhålla en årlig ersättning per stolpe och stag i likhet med vad som gällde i fråga om i motionerna omnämnda enskilda kraftledningar.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 7 och II: 13 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde:

Herr BJÖRKÄNGE (cp):

Herr talman! Statsutskottet avvisar den föreliggande motionen med hänvis-

ning till att frågan är föremål för handläggning i den för prövning av sådana här ärenden stadgade ordningen. Men, herr talman, de berörda markägarna kan inte vänta hur länge som helst på utgången av dessa förhandlingar. Redan år 1928 var man på enskilt håll på det klara med att stolpintrånget var så betydande för markägarna att ersättning var befogad. I motionen har vi påvisat att ett antal kraftdistributörer inom Örebro län lämnar ersättning för stolpintrånget. Inom det område, där statens vattenfallsstyrelse handhar eldistributionen, utgår ersättning för ledningar av högre klass, alltså med en spänning av 20 kV och mer. För ledningar med lägre spänning utgår inte någon ersättning alls. Markägarna har t. o. m. fått förbinda sig att upplåta mark för en ny ledning, om det skulle visa sig att vattenfallsstyrelsen någon gång i framtiden skulle behöva en sådan.

Inom ett annat statligt organ, lantbruksstyrelsen, bekänner man sin anslutning till motionens syfte och säger i sitt yttrande över motionen bl. a. följande: »Lantbruksstyrelsen vill vitsorda motionärernas uttalanden att de för elledningarna nödvändiga stolparna och stagen ofta är besvärliga hinder för jordbruksdriften. Olägenheterna härvidlag blir även alltmera märkbara i samband med den snabbt fortskridande mekaniseringen inom jordbruket, och det är angeläget att frågan om intrångsersättning regleras.»

Vattenfallsstyrelsen hänvisar i sitt remissvar till att ett förslag till uppgörelse framlagts av Svenska elverksförningens tariffkommission. Det svar, som parterna avlämnat på förlikningsförslaget, torde komma att föranleda ytterligare förhandlingar, säger man. Men skulle dessa förhandlingar stranda kommer ärendet att återlämnas till prisregleringsnämnden för avgörande.

Jag skulle vilja fråga utskottet: Hur stor ersättning innebar detta förslag till uppgörelse? I motionen har vi begärt

Ersättning till markägare vid s. k. stolpintrång

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning av möjligheterna för en sådan ändring av statens vattenfallsverks reglemente, att markägare, som berörs av stolpintrång på åker genom kraftledningar tillhörande statens vattenfallsverk, skulle erhålla en årlig ersättning per stolpe och stag i likhet med vad som gäller i fråga om de i motionerna omnämnda enskilda kraftledningarna.

Det gör, herr talman, att även om man nu efter 32 år har kommit så långt att man är på det klara med att ersättning skall utgå, misstänker jag att när det kanske om ytterligare 20—30 år — vad vet jag — kan bli fråga om en uppgörelse, blir ersättningen så låg att motionärernas önskan inte alls blir tillgodosedd. Därför, herr talman, tar jag mig friheten att yrka bifall till motionen.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Herr talman! Jag kan instämma i statsutskottets yttrande att det, som saken ligger till för närvarande, inte kan bli fråga om någon riksdagens åtgärd. Jag anser dock, att såväl utskottet som riksdagen här borde ha gett sin principiella uppfattning till känna, inte minst med hänsyn till frågans karaktär. Här har vi ett statligt affärsdrivande verk, som i sin verksamhet stipulerar åtaganden för en enskild abonnent, om han skall få elektrisk ström. Dessa åtaganden har varken markägaren eller kraftverket vid tiden för avtalets ingående några möjligheter att överblicka.

Denna fråga har nog betydligt större räckvidd än man i allmänhet föreställer sig. När en fastighet skall nyelektrifieras accepterar markägaren intrånget. För att han skall få elektrifiering måste han skriva under en taxa, och till denna finns ett reglemente. Efter några år kan det inträffa att kraftbolaget på nytt bygger en ledning för 10 eller 20 kV. Om denna ledning går 500 meter genom markägarens skog och kräver en gata

med ungefär 8 meters bredd, gör detta ett markintrång på cirka 4 000 m². Med de normer för kraftledningsintrång i skog som vi har exempelvis i södra Sverige innebär detta en kostnad på ungefär 1 000 kronor.

Markägaren har naturligtvis den uppfattningen att han skall få ersättning, men vad får han för svar när han vänder sig till kraftbolaget? Jo, man hänvisar från statens vattenfallsverks sida till reglementets § 8, som säger att det är hans skyldighet såsom abonnent att tåla detta intrång. Det kan inträffa att han efter några år får nya ledningar över sin mark, då uppstår samma situation. Villkoret om fri mark avser såväl nuvarande som framtida ledningar, och markägaren tvingas sålunda att godta ett ledningsintrång, vars omfattning inte kan bedömas vare sig av honom själv eller av kraftdistributören.

Jag anser, herr talman, att eftersom denna fråga i första hand gäller ett statens affärsdrivande verk har riksdagen all anledning att uppmärksamma den. Jag tror inte, att sådana förhållanden som att en markägare måste göra särskilda åtaganden för att få vad man tycker är en rättighet kan förekomma på något annat område inom vår lagstiftning.

Herr andre vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! Som av handlingarna framgår har utskottet inhämtat yttrande från såväl vattenfallsstyrelsen som lantbruksstyrelsen.

Det är riktigt som herr Björkänge sade, att lantbruksstyrelsen gett sin avslutning till motionens syfte men i samma anledning som lantbruksstyrelsen gör det erinrar den om att frågan är under omprövning i regelrätt ordning.

I vattenfallsstyrelsens yttrande beskrivs också förhandlingsläget. Därav framgår att vi inom en inte alltför avlägsen framtid kan räkna med utslag i målet.

Översyn av den indirekta beskattningens administration

Jag vill understryka att lantbruksstyrelsen, som ställer sig förstående till motionens syfte, dock uttalar att frågan synes vara under vederbörlig handläggning och att utgången härav torde böra avvaktas innan särskild utredning eller eventuellt andra åtgärder övervägs.

Mot bakgrunden av här anförda fakta och uttalanden har utskottet kommit till slutsatsen, att någon åtgärd från riksdagens sida i av motionärerna angivna syfte inte kan vara av behovet påkallad.

Nu förmenar herr Gustavsson i Alvesta att det kunde vara lämpligt att riksdagen gjorde ett principuttalande. Lämpligheten härav finner jag något tvivelaktig. Vi bör nog avvakta förhandlingarnas slutförande. I vilken riktning förhandlingsresultatet kommer att gå har jag ingen uppfattning om, men då detta framlagts har vi en utgångspunkt för ny prövning. Då finns måhända anledning att återkomma.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BJÖRKÄNGE (cp):

Herr talman! Utskottets talesman kunde kanske underrätta oss om hur stor ersättning medlingsförslaget innebär.

Herr andre vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! Däröfver har jag ingen kännedom.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kamraren utskottets hemställan.

§ 9

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 174, i anledning av riksdagens år 1959 församlade revisorers berättelse, i vad densamma avsåge dels vissa iakttagelser rörande 1959 års taxering m. m., dels kostnaderna för riksdagstrycket,

dels ock tillvaratagande av kronans intresse i vissa rättsärenden.

Punkterna 1 och 2

Lades till handlingarna.

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10**Översyn av den indirekta beskattningens administration**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 175, i anledning av väckt motion om översyn av den indirekta beskattningens administration.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Jag skall inte hålla något begravningsstal över denna motion som rör den indirekta beskattningens administration och en eventuell utredning om sammanslagning av kontrollstyrelsen och generaltullstyrelsen. Ett par remissinstanser har visserligen tillstyrkt utredning, men utskottet följer statens organisationsnämnd, som hänvisar till en nyligen tillsatt utredning som har till uppgift att företa en allmän översyn av hela beskattningssystemet, såväl det direkta som det indirekta, och vars resultat kan tänkas komma att väsentligt ändra förutsättningarna för en organisationsutredning.

Jag har därför inget yrkande att ställa men vill gärna uttala förhoppningen, att den utredning det är fråga om också sysslar med de administrativa problemen och beaktar den i motionen anförda tankegången.

Vidare anfördes ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11

Föredrogs vart efter annat bevillningsutskottets betänkande nr

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

75, i anledning av väckta motioner om avdrag vid beskattningen för avgifter till branschorganisationer m. fl.; och andra lagutskottets utlåtande nr 57, i anledning av väckt motion om viss ändring i folkpensioneringslagen.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtande hemställt.

§ 12

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 63, i anledning av väckta motioner om åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 459 i första kammaren av herrar *Lundström* och *Edström* samt nr 572 i andra kammaren av herr *Nelander*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade framlagts vissa förslag till ändringar och kompletteringar av gällande trafiklagstiftning. Motionärerna hade sålunda föreslagit,

1) att en uppmjukning av vänsterregeln skedde på så sätt att trafiken på leder med stark trafik och genomfarts trafik skulle kunna framgå utan att lämna från vänster kommande fordon företräde och att en dylik »genomfartsled» utmärktes med särskilt vägmärke, förslagsvis en på ena spetsen ställd, mindre triangel,

2) att den nu föreskrivna skyldigheten att ha cyklar och mopeder utrustade med belysnings- och reflexanordningar vid färd på väg under mörker utsträcktes till att gälla även vid färd under dager, dock endast vid färd på allmän väg,

3) att gående på väg utan belysning och utan gångbana i mörker borde vara utrustad med lykta eller på kläder-

na på lämpligt sätt fastsatta reflexanordningar,

4) att lagfästa bestämmelser om vägbelysningens utformning infördes,

5) att dragfordon med tillkopplad släpvagn skulle vara utrustad med en på vänstra främre stänkskärmen på en pejlstång av böjligt material placerad skylt med texten »Släp», samt

6) att vägmärke innefattande förbud mot omkörning obligatoriskt uppsattes även vid vägens högra kant.

Med hänvisning till dessa förslag hade motionärerna hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära sådana ändringar i vägtrafikförordningen och vägmärkeskungörelsen, som erfordrades för de av motionärerna förordade reformerna.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 459 och II: 572, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anfört

1) beträffande cykels och mopeds utrustning med belysnings- och reflexanordningar, samt

2) om gående i mörker; och

B. att motionerna i övriga delar icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen yttrade utskottet bland annat:

Vid avgörandet av frågan har man således att väga de fördelar ur trafik-säkerhetssynpunkt och det ökade skydd för samtliga trafikanter, som förslaget innebär, mot de olägenheter ur kostnadssynpunkt, som förslaget kan medföra för den enskilde trafikanten. Enär olägenheterna framstår som ganska ringa, då det gäller mopeder, finner utskottet i likhet med samtliga remissinstanser skäl att tillstyrka motionerna i denna del. Beträffande cyklar ställer sig utskottet dock mera tveksamt. Med hänsyn till det stora antalet mörkerolyckor, vari cyklar är inblandade, sy-

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

nes det dock utskottet som skälen för förslaget väger över. Utskottet tillstyrker därför motionerna jämväl i denna del. Det torde vara lämpligt, att ifrågasvarande utrustning beträffande mopeder finnes vid typbesiktningen, då sådan förekommer, och eljest vid den särskilda besiktningen. Någon inskränkning av bestämmelsen till att gälla endast vid färd med moped på allmän väg bör således icke stadgas. Icke heller beträffande cyklar bör sådan inskränkning göras, dels för undvikande av olika regler och dels enär det icke bör läggas på allmänheten att pröva huruvida färdvägen har karaktär av allmän eller enskild väg.

Reservationer hade avgivits

I

beträffande utskottets hemställan under A. 1)

1) av herrar *Axel Svensson, Eric Carlsson, Ringaby, Odhe, Lothigius, Wahrendorff* och *Fredriksson*, vilka ansett

a) att ovan intagna avsnitt av utskottets yttrande bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vid avgörandet av frågan har man således att väga de fördelar ur trafik-säkerhetssynpunkt och det ökade skydd för samtliga trafikanter, som förslaget innebär, mot de olägenheter ur kostnadssynpunkt, som förslaget kan medföra för den enskilde trafikanten. Enär olägenheterna framstår som ganska ringa, då det gäller mopeder, finner utskottet i likhet med samtliga remissinstanser skäl att tillstyrka motionerna i denna del. Det torde vara lämpligt, att ifrågasvarande utrustning finnes vid typbesiktningen, då sådan förekommer, och eljest vid den särskilda besiktningen. Någon inskränkning av bestämmelsen till att gälla endast vid färd med moped på allmän väg bör således icke stadgas.

Beträffande cyklar anser utskottet att förhållandena är annorlunda. Med hän-

syn till att det för närvarande torde finnas omkring 300 000 cyklar som saknar belyningsanordning och då dessa torde vara avsedda att endast användas för färd under dagen och särskilt då under den ljusa årstiden, finner utskottet det inte vara tillräckligt motiverat att av hänsyn till trafiksäkerheten ålägga cyklisterna den merkostnad som en särskild belyningsanordning medför. Utskottet avstyrker därför motionerna i denna del.»

b) att utskottet under A. 1) bort hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 459 och II: 572, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till kända vad reservanterna sålunda anfört beträffande mopeds utrustning med belynings- och reflexanordningar;

2) av herr *Nilsson* i Göteborg, utan angivet yrkande;

II

beträffande utskottets hemställan under A. 2)

av herrar *Ringaby* och *Lothigius*, vilka ansett att utskottet under A. 2) bort hemställa, att förevarande motioner, I: 459 och II: 572, såvitt anginge frågan om gående i mörker icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **LOTHIGIUS** (h):

Herr talman! Såväl herr Lundström och herr Edström i första kammaren som herr Nelander i denna kammare har gjort lofvärda försök att föreslå ändringar och kompletteringar i den gällande trafiklagstiftningen.

Det är alldeles klart, att ökad trafik och förändrade förhållanden då och då kräver en översyn av vår trafiklagstiftning. Att det hänt mycket litet på detta område beror väl närmast på 1953 års trafikutredning, som har så svårt att värpa några nya ägg.

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

Motionärerna har lagt fram konkreta förslag på sex punkter. Nu är det emellertid inte viktigast att det sker en förändring här, utan att det sker en sådan förändring att det är trafikanterna till praktisk nytta, att man inte utan vidare skapar bestämmelser som är mycket svåra att efterleva och ändå svårare att kontrollera av t. ex. de övervakande organen. Man får inte heller öka floran av vägvisare och anvisare så att man omöjligen kan skilja dessa åt och inte förstår vad de betyder. Det har flera gånger påpekats, att för mycket av denna vara är ett hot mot trafiksäkerheten, därför att uppmärksamheten riktas mot vad som står på t. ex. lastbilarnas släp eller på de nya trafikskyltarna.

Andra lagutskottet har fått en hel del erfarenheter under årens lopp när det gäller dessa trafikfrågor med anledning av alla de motioner i trafikfrågor som utskottet haft att behandla och ta ställning till. Det vägledande för vår uppfattning är — här vågar jag tala för hela utskottet — att man skall ha så effektiva, så upplysande och så få skyltar som möjligt. Vi har därför hårt gått emot flera av motionens förslag.

I punkt nr 1 har vi motsatt oss en uppmjukning av vänsterregeln på genomfartsleder i städer. Så länge dessa genomfartsleder fortfarande måste dras genom städerna skulle det nämligen vid vissa tider på dygnet vara omöjligt för stadens egen trafik att fungera ordentligt om man helt gav företräde för dessa genomfartsleder.

I punkt nr 4 är vi ense om att avvakta utlåtande från de nyligen tillsatta sakkunniga, som skall överse väglagstiftningen. Här kommer även vägbelysningen att utredas.

I punkterna 5 och 6 är vi likaledes överens om att dessa ytterligare skyltar som här är föreslagna icke i särskild grad tjäna trafiksäkerheten.

När det gäller punkt 2 och punkt 3 har emellertid utskottet inte kunnat enas. Motionärerna har i punkt 2 be-

gärt, att den nu föreskrivna skyldigheten att ha cykel och moped utrustade med belysnings- och reflexanordningar vid färd på väg under mörker utsträcker sig till även vid färd under dagsljus, dock endast vid färd på allmän väg. Åtta av utskottets ledamöter har bifallit detta förslag, dock utan inskränkningen att det enbart skall gälla allmän väg. Detta är ganska naturligt, ty skall man skärpa bestämmelserna måste man för kontrollens skull låta dem gälla rent allmänt. De andra åtta ledamöterna har emellertid reserverat sig mot förslaget. De har gått med på att mopeder även vid dagsljus skall vara försedda med belysningsanordningar av den orsaken, att numera så gott som alla nylevererade mopeder är försedda med inbyggda ljusanordningar och därför att det är frågan om ett motorfordon, som kommer upp i en viss hastighet och därför att ljuset erhålles från motorns generator. Dessutom torde kostnaderna för anskaffande av belysningsanordning vara mycket ringa i förhållande till hela mopedens kostnad. På den punkten är vi alltså alla överens.

Vi skiljer oss emellertid åt när det gäller de vanliga cyklarna. Vi sätter oss emot att man skall tvinga dem som endast utnyttjar sina cyklar vid fullt dagsljus, att förse dessa med belysningsanordningar. Det måste enligt vår mening vara kränkande mot rättsuppfattningen, att dessa människor skall behöva kosta på sig en så pass stor utgift i förhållande till själva cykelkostnaden som en generatorbelysning representerar. En sådan belysningsanordning fyller inte någon som helst funktion vare sig för dem själva eller för andra. Man har beräknat att det skulle kosta cirka 10 miljoner kronor att förse cyklarna med ljus enbart för att tillfredsställa en poliskontroll på dagen. Utgifterna skulle huvudsakligen drabba äldre personer på landsbygden samt småbarn. Detta kan inte vara rimligt. Man bestraffar därigenom en stor grupp för att därmed

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

kunna hålla efter ett mindre antal syndare.

I bilismens tidevarv har cyklarna blivit det fortskaffningsmedel, vars användning alltmer inskränker sig till kortare, tillfälliga färder på dagen. Landsbygdens folk åker till affären, man har cykel stående på sommarstället för att åka till handelsboden, bussen eller båtbyggnaden. Skolbarnen använder cykel på landet under sommartiden och för att cykla till skolan, där man numera har trafikundervisning och får besked om att cykelljus måste användas vid körning i mörker. Jag väddar till kammaren att här inte rekommendera några pålagor, som är onödiga, fördyrar och försvårar människans möjlighet att existera. Jag yrkar bifall till reservation I.

Jag är i denna kammare ensam när det gäller reservation II och vill här bara helt kort redovisa min inställning. Jag är fullt överens med mina kamrater i andra lagutskottet om att alla människor, som i mörker går på allmän landsväg, bör vara försedda med reflexanordningar eller lykta. Om de inte är försedda med dessa hjälpmedel, utgör de mer eller mindre en fara i trafiken, i synnerhet under de mörka höstkvällarna.

Jag vill påminna kammarens ledamöter om att jag ända sedan jag kom in i denna kammare varje år har pläderat för ökat anslag till trafiksäkerhetsforskning och trafikupplysning i landet. Under de senaste åren har vi fått ökade resurser, men dessa måste ännu betecknas som alldeles för små för att motsvara de krav man måste ställa. Ingen i detta land har gjort trafiksäkerheten så stora tjänster som C. G. Hammarlund med sina lördagsprogram i Sveriges radio. Vad vi främst behöver är upplysning, inte bestämmelser och osäkra formuleringar i vår trafiklagstiftning och ord sådana som »bör», vilka i praktiken är till intet förpliktande. I stället har formuleringar av denna råd-

givande karaktär den olägenheten, att om en gående inte har skyldighet att bära reflexanordningar eller ljus, han ändå delvis kan få bära ansvaret för en olycka, som mera kan vara förorsakad av slarv från en motorförarens sida.

Jag vill hänvisa till några ord i reservationen. »Enligt utskottets mening är det emellertid tveksamt, om en bestämmelse av det slag motionärerna förordat bör intagas i författningen, innan man gjort helt klart för sig vilka konsekvenser den kan få ur straffrättslig och skadeståndsrättslig synpunkt. Här till kommer att det måste bli synnerligen svårt att i praxis dels ge en rimlig tolkning av ifrågavarande bestämmelse och dels kontrollera efterlevnaden av densamma.» Vidare vill jag hänvisa till vad departementschefen år 1955 skrev i denna fråga.

I andra lagutskottets utlåtande nr 63 står det på sid. 7: »I propositionen nr 172 till 1955 års riksdag förklarade föredragande departementschefen emellertid, att de föreslagna bestämmelserna, som ej var förenade med någon straffsanktion, inte hade sin plats i vägtrafikförordningen. Departementschefen fann det däremot vara en angelägen uppgift för myndigheter och samman slutningar, som sysslade med trafiksäkerhetsfrågor, att bibringa allmänheten insikt om den verkliga omfattningen av de faror, som är förenade med underlåtenhet att iakttaga de av utredningen förordade försiktighetsmått», en formulering som jag helt instämmer i.

Jag vill också hänvisa till att andra lagutskottet vid det tillfället fann sig inte kunna tillstyrka de då föreliggande motionerna i ärendet. Utskottet anförde därvid avslutningsvis: »Utskottet anser det dock icke lämpligt att i vägtrafikförordningen intaga bestämmelser av den karaktär som föreslagits. Problemet bör i stället lösas genom propaganda och genom upplysning.»

Jag vore tacksam, herr talman, om de som nu kommer att tala för utskot-

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

tets förslag inte av känslöskäl, med anledning av de olyckor som har inträffat, pådyvlade mig ett bristande intresse för dessa frågor; mitt intresse härför är tvärtom mycket stort. Jag anser emellertid att en bestämmelse antingen skall vara så vägledande, att den kan följas av en straffsanktion, eller också skall man sätta sin lit till ökad upplysning och propaganda. Det är det senare, som jag förordar.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall även till reservation II.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen förhandlingarnas ledning.

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Det är mot en dyster bakgrund av dödade och skadade samt skador på materiel i trafiken, som denna kammare i dag behandlar föreliggande ärende. De senaste åtta dagarna har cirka 46 människor omkommit i trafiken. Fram till i söndags, den 20 november, hade 89 människor omkommit i trafiken under denna månad. Sammanlagda antalet dödade under november månad i fjol var 97. Det är fara värt, att denna hemska siffra över olycksoffer för trafiken kommer att överskridas i år.

Man kan säga att den senaste veckans serie av olyckor är den hemskaste vi upplevat i svensk trafik. Mörkerolyckorna, som det här rör sig om, orsakas främst av ofullständig belysning och ofullständiga eller helt obefintliga reflexanordningar på fordonen. Det är dessa olyckor, som kräver så många offer.

Inom Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande har i år gjorts en beräkning över antalet olyckor och antalet dödade i samband med s. k. mörkerolyckor. Man har därvid kommit fram till att intill den 1 november i år hade bl. a. 23 gångtrafikanter och 11 cyklister dödat vid mörkerolyckor.

Dessa 23 gångtrafikanter undergång i trafiken bör vara en erinran om nödvändigheten av att kammaren följer utskottets förslag om en vägledning i anslutning till vägtrafikförordningen, vilken inbjuder till utrustning av gångtrafikanterna med reflexanordningar då de befinner sig ute på vägarna efter mörkrets inbrott — detta till deras eget skydd.

Beträffande belysnings- och reflexanordningar på mopeder och cyklar uraktlåter man i betänklig utsträckning att kontrollera att dessa fungerar. Herr Lothigius har relaterat hur nuvarande bestämmelser är utformade. Det krävs, som han sade, att mopeder och cyklar skall vara utrustade med lyktor och reflexer, när de användes under mörker. Däremot har hittills inte krävts, att dessa säkerhetsanordningar skall finnas vid dagsljus. Utskottet förordar nu, efter förslag från motionärerna, att bestämmelserna vidgas, så att de omtalade säkerhetsanordningarna skall finnas även vid färd vid dagsljus.

Jag har avlämnat en blank reservation på denna punkt. Därmed har jag avsett, att man framdeles kan tänka sig en skärpning av reglerna på sätt utskottet här anvisar men att man i dag bör avvisa motionen i denna del. Vi måste nu i stället främst se till, att gällande bestämmelser i deras nuvarande formulering åtlödes och inrikta propagandan på att cyklisterna skall lära sig inse vådan av att cyklarna inte är i trafiksäkert skick. En utvidgning av bestämmelserna därhän, att belysning och reflexanordningar skall finnas på mopeder och cyklar även vid färd vid dagsljus, skulle få till följd att det blev ganska svårt att kontrollera att bestämmelserna efterlevs, vilket inte nu är förhållandet i lika hög grad.

Förslag till ändringar i vägtrafikförordningen underställes som bekant riksdagen, varefter Kungl. Maj:t fattar beslut och utfärdar förordningar. Jag anser därför att kommunikationsminis-

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

tern, om han anser att en skärpning av reglerna behöves, bör ta initiativ härtill och för riksdagen framlägga nya förslag. Med hänsyn till dagens läge och de motiveringar, som herr Lothigius anförde och som jag delvis kan instämma i, vill jag hemställa att kammaren inte följer utskottets förslag utan följer reservationen.

Av de skäl jag här antytt vill jag yrka bifall till reservationen i denna del. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! När denna vår motion från januari månad om åtgärder för att minska mörkerolyckorna i trafiken och för att över huvud taget få ned olycksstatistiken nu kommit på riksdagens bord, har den onekligen fått en sällsamt stark och kuslig aktualitet i den just nu rådande situationen. Förra veckan dödades i biltrafiken inte mindre än 45 personer. För november månad är döds-siffran, som herr Nilsson i Göteborg framhöll, uppe i ungefär 90. Kanske stiger den ännu högre.

Man beräknar att årets siffra för dödsoffer i trafiken kommer att närma sig 1 000. Därtill kommer kanske 20 000 skadade, många med livslånga men. Vilka oerhörda personliga tragedier ligger inte bakom dessa siffror! Skall man därtill lägga den samhälls-ekonomiska förlusten torde väl den uppgå till cirka en miljard kronor om året.

Det var därför i sanning inga överord, när borgarrådet Berglund häromdagen hälsade NTF-konferensen med orden: »Vi måste göra trafiksäkerheten till en folkrörelse. Trafikolyckorna har blivit en folksjukdom, mot vilken NTF vädjar om en extra kraftinsats under 60-talet.»

De i vår motion framlagda förslagen gör naturligtvis på intet sätt anspråk på att helt råda bot på dessa sorgliga för-

hållanden. Men skall vi få någon rättsida på detta problem, så måste alla framkomliga vägar anlitas. Då måste vi anlita lagstiftningen likaväl som upplysningspropagandan och övervakningen, kanske till och med propaganda med skrämselferkan från den fruktansvärda dödsstatistiken. Herr Lothigius tryckte särskilt på upplysningspropagandan, och jag vill inte på något sätt förringa dess verkan, men jag tror inte att enbart den är tillräcklig. Vi måste säkert använda även andra vägar.

Givetvis måste vi ställa höga krav när det gäller bilisternas ansvar och hänsyn i trafiken, men enligt min mening är vi också tvungna att se över bestämmelserna för trafiken, undersöka om det eventuellt fattas något i det avseendet och om vi på den vägen i någon mån kan avhjälpa det onda. För övrigt: varför inte, när varningar utgått om halt väglag, också mana folk att ställa in bilen och anlita de kollektiva trafikmedlen, som man i dessa dagar propagerar för i pressen.

Om vi så går till de särskilda förslagen i motionen, är jag tacksam för att utskottet har tillstyrkt åtminstone två av dem, nämligen förslaget om belysnings- och reflexanordningar på cykel och moped — vilka skall vara obligatoriska också vid dagsfärder — samt förslaget att gående på väg utan belysning och utan gångbana bör vara utrustade med lykta eller reflexanordning.

Vad den första punkten angår har några reservanter — herr Lothigius har talat för dem — inte velat vara med på förslaget när det gäller vanliga cyklar. Orsaken härtill är den kostnad som härigenom uppstår. Men, ärade kammarledamöter, när det gäller att spara människoliv, så är väl den futtiga utgiften på *ett par tior* inte värd att nämna.

I motionen är omnämnd en rapportstatistik från Uppsala, där av 418 vuxna cyklister 128 saknade lyse bak och

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

36 saknade både fram- och baklyse. Av 100 cyklande barn saknade 43 lyse bak och 19 både fram- och baklyse. Dessa siffror stämmer ganska väl med vad en reporter från Expressen kom till vid en kontroll på riksettan. Vid en större industri där var det vid arbetstidens slut ungefär varannan cyklist som saknade ljus. Särskilt dåligt ställt var det med de röda baklyktorna. Påpekas bör väl också att exempelvis statspolisens kontroller i regel sker vid dagsljus.

Vad sedan gäller gående på väg, så vet varje bilist hur svårt det är att upptäcka dem — liksom även cyklande — när man i mörker möter en annan bil och måste blända av ljuset. Säkert är att många olyckor skulle kunnat undvikas, om gående på dessa vägar mera allmänt varit försedda med lyktor eller reflexer. Även en rekommenderande bestämmelse i »bör»-form skulle säkert ha stor betydelse i det fallet. Åtskilliga liknande rekommendationer finns ju redan i vägtrafikförordningen. Herr Lothigius anser att sådana rekommendationer inte bör ha någon plats i denna förordning och jag vill därför ge några exempel på sådana som redan finns där.

I 42 § står det: »Inom 50 meter från järnvägs korsning bör hastigheten ej överstiga 40 kilometer i timmen.» I 45 § läser vi: »Fordon bör, där så lämpligen kan ske, föras fram på vänstra delen av vägen. — — — Vänstersväng i vägkorsning bör göras så nära den vänstra väggkanten som lämpligen kan ske.» I 47 § slutligen heter det: »Föraren på det framförvarande fordonet skall, då han uppmärksammat tillämnad omkörning, hålla till vänster och sakta farten samt bör, om signal avgivits, på lämpligt sätt besvara denna.» Detta är alltså tre exempel, där vi redan nu har en sådan rekommenderande föreskrift intagen i vägtrafikförordningen. Jag tror, att även om avvikelse från en sådan rekommendation inte medför straffpåföljd, är den av utomordentligt stor betydelse

och betraktas många gånger såsom en föreskrift i vänlig form.

Av övriga motionsyrkanden, som avstyrkts av utskottet, vill jag kommentera ett par. Vägbelysningen är ju en kommunal angelägenhet, men den utföres ofta utan anvisning och utan kontroll. Om den är arrangerad på olämpligt sätt kan den till och med skapa ökade risker i trafiken. Det är sant, att Svenska elverksföreningen liksom Föreningen för ljuskultur har gjort vissa rekommendationer. Statens trafikråd har emellertid inte kunnat iakttå några nämnvärda förbättringar i förhållandena på detta område. Jag tycker därför att utskottet borde ha kunnat gå med på rådets liksom vårt förslag om en utredning genom exempelvis väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för att få fram bestämmelser om utformningen av vägbelysning.

Omkörningsolyckorna är enligt statistiken mycket vanliga. Säkert skulle ett uppsättande av märken med förbud för omkörning mera generellt även på höger sida reducera antalet av sådana olyckor. Vi vet allesammans att man inte kan göra markering på vägbanan när vägen inte är permanentad, och även om det finns en markering är den otydlig under stor del av året, när marken är täckt av snö. Även här bör talet om den stora kostnaden sättas i relation till antalet sparade människoliv och minskade materiella skador.

Slutligen vill jag säga några ord om uppmjukning av vänsterregeln på sådant sätt, att leder med stark trafik och genomgångstrafik förklaras såsom genomfartsleder — icke att förväxla med huvudleder — och utmärkes med ett särskilt vägmärke, förslagsvis en mindre fyrkant, som är ställd på spetsen — inte en triangel, såsom det felaktigt kommit att anges i motionen. Detta skulle då ge till känna, att trafik på sådana leder skulle äga företräde.

Enligt statens trafikråd utgör olyckor av typen »kollisioner i gatukorsning

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

med korsande kurser före kollisionen» och typen »utkörning i vägbanan» sammanlagt 37,2 procent av samtliga olyckor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som i alla fall har tillstyrkt en utredning om vänsterregelns vara eller icke vara, menar att eftersom vi ratificerat 1949 års internationella överenskommelse om vägmärken, bör vi inte införa ett nytt märke som inte finns med där. Till det vill jag säga för det första, att vi ju redan har flera sådana märken föreskrivna, för det andra att själva systemet med utfart på en mera trafikerad led, vars trafik man söker ge företräde, redan i praktiken tillämpas såväl i Stockholm som i åtskilliga andra städer och tätorter. Det sista tycker jag också motbevisar utskottets uttalande på sidan 16, att förslaget om genomfartsled inte skulle bli av större värde vid sidan av existerande huvudledsbegrepp.

Låt mig få tillägga, att det för närvarande i domstolarna förekommer ett mycket stort antal processer, där den som kommit från en liten väg men från vänster, hävdar att han med stöd av vänsterregeln icke kan anses som vållande. Som regel blir också den trafikant, som från vänster kommer upp på större väg, dömd för vållande, men stora kostnader och tidsförlust förorsakas av diskussionerna.

På grund av den alltmer tätande trafiken i städerna måste det vara angeläget att genomgångstrafiken underlättas. Problemet med utfarterna från de mindre gatorna har, som jag sade, lösts mycket bra här i Stockholm liksom i andra städer, där de regler vi föreslagit i motionen redan i praktiken tillämpas.

Som saken nu ligger till vill jag, herr talman, inte framställa annat yrkande än bifall till utskottets punkter A. 1) och A. 2), och jag vill vädja till kammararens ledamöter att i den situation vi nu har åtminstone rösta för dessa förslag.

Jag har emellertid i anledning av diskussionen kring motionsförslagen velat

göra dessa kommentarer. Låt mig få tillägga, att om vi i möjligaste mån skall kunna bringa ned trafikens olycksstatistik, måste vi vara beredda på vissa offer och vi måste kanske även vidtaga exceptionella åtgärder. Det får — som en tidning för övrigt skrev — helt enkelt inte ske en gång till att 45 människor dödas på åtta dagar i trafiken, att trafiken sålunda skall få kräva en död var fjärde timme.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Utskottsmajoriteten och reservanterna synes vara ganska ense om att man bör göra det mesta möjliga, för att inte säga även det som knappast synes möjligt, för att nedbringa trafikolyckorna till minsta tänkbara antal. Jag behöver inte återupprepa vad reservanterna och motionärerna sagt i sina motiveringar. Alldenstund motionärerna nöjt sig med att ställa ett yrkande om bifall till andra lagutskottets förslag, skall jag bara beröra de punkter, där man inom andra lagutskottet inte varit fullt ense.

Vi har varit eniga om att mopederna skall vara utrustade med belysningsanordningar även vid körning i dagsljus. Åsikterna skiljer sig däremot när det gäller de vanliga cyklarna. Utskottets majoritet har med viss tvekan gått in för att föreslå en bestämmelse om att cyklar skall vara försedda med belysningsanordningar även vid dagsljus. Vi har ansett, att man inte kan vara absolut säker på att den, som säger sig använda sin cykel endast vid dagsljus och sålunda inte skulle behöva ha belysningsanordningar, inte trots detta kommer ut i trafik med en cykel som inte överensstämmer med bestämmelserna för hur belysningen skall vara anordnad under mörker.

Här har det vittnats om hur det ser ut på våra vägar. Jag skall inte belasta kammararens protokoll, ärade kammarledamöter, med att vittna om en erfarenhet, som jag har gjort sedan utskottet

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

behandlade denna fråga. Jag har emellertid sett hur det går till, när man säger att man cyklar endast vid dagsljus men dock måste använda cykeln senare därför att arbetstiden inte slutar förrän efter mörkrets inbrott.

Vi har varit tveksamma i utskottet, och detta har vi gett uttryck för i vårt utlåtande, men majoriteten har dock ansett, att denna tveksamhet bör vika inför det mål som vi anser att man bör nå: att nedbringa trafikolyckorna till det minsta möjliga.

Det har talats om svårigheten att kontrollera efterlevnaden av dessa bestämmelser, och det är naturligtvis svårt. Jag kan dock för min del inte finna annat än att om bestämmelserna blir sådana, att en cykel skall vara försedd med belysningsanordningar även under användning i dagsljus, underlättar detta en eventuell kontroll av att cykeln är författningsenligt utrustad. Det är detta som gjort att utskottet har få vika från sin tveksamhet. Vi har ansett oss böra föreslå detta för att försöka att minska mörkerolyckorna.

När det sedan gäller att gående skulle ha antingen lykta eller reflexanordningar på kläderna, så att de syns i trafiken, är det ungefär samma skäl som gjort att utskottet tillstyrkt detta motionsyrkande. Det har sagts från reservanternas sida, att sådana inte straffsanktionerade anvisningar inte borde finnas i en författning av detta slag. Men det har också sagts ifrån denna talarstol, att dylika anvisningar redan finns, och andra lagutskottet har även påvisat något exempel i den vägen.

Jag betonar ännu en gång, att vi i stort är eniga. Vad vi haft delade uppfattningar om är endast detaljer, och jag vill med vad jag har sagt, herr talman, yrka bifall till andra lagutskottets förslag.

Herr **LOTHIGIUS** (h):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten mycket. Jag skall bara i all

enkelhet meddela att första kammaren har bifallit reservationen nr 1 med 69 röster mot 51. Man vill alltså inte att cyklister skall tvingas ha ljusanordningar vid körning i dagsljus.

Jag vill också till min vän herr Nelanders säga att jag är överens med honom om nödvändigheten av att människor som vistas på vägar bör ha sådana reflexanordningar eller ljus på sig att man kan se dem. Men vi befarar att ett införande av ordet »bör», alltså rekommenderande uppgifter, i trafiklagstiftningen kommer att göra det besvärligt att bedöma frågan om straff eller annan sanktion.

Vi får ju mer och mer trafikupplysning och allt bättre möjligheter att klara svårigheterna. Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande har t. ex. i dagarna släppt ut en anordning som man bär runt handleden när man går på vägen, och man kan sätta ett band eller en särskild knapp på sig.

Trots de olyckor som skett under de sista månaderna och trots den starka trafikutvecklingen har antalet olyckor inte ökat under de senaste åren, vilket måste tillskrivas den intensivare trafikpropagandan. Det är den vägen vi vill rekommendera i allt större utsträckning. Under en läkardebatt här i Stockholm om dessa frågor berättade professor Gunnar Johansson i Uppsala häromdagen om några undersökningar som gjorts rörande siktsträckor och dylikt vid mörkertrafik. Resultaten hade varit nedslående. Bilarna har utvecklats, men belysningen står kvar på gasljusnivån. Professor Johansson menade också att observansen när det gäller vägmärken är mycket dålig.

Om en gående inte bär reflexanordningar händer det lätt att man bedömer honom såsom den som är orsak till olyckan. Men det kan lika väl vara bilisten som på ett eller annat sätt har slarvat med belysningen. Det är sådana svårigheter när det gäller själva lagstiftningen som vi vill undvika. Dessa ting blir

Åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

också utomordentligt svåra att kontrollera.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Bara ett par ord som replik till herr Lothigius. Det nedslående meddelandet från första kammaren bör inte vara något riktmärke för oss. Vi har väl vårt eget ansvar att ta. Om vi anser att de föreslagna bestämmelserna kan åstadkomma någon förbättring skall vi givetvis ta dem.

Herr Lothigius menade att vi inte skall ha några »bör» i vägtrafikförordningen. Jag har redan anfört tre sådana exempel ur förordningen. Är inte heller de bestämmelserna till någon nytta? Jag skulle tro det.

Jag ställer mig skeptisk till talet om att olyckorna inte har ökat. De kanske inte har gjort det i proportion till antalet bilar, men vi skall inte räkna så. Olycksstatistiken är så förskräcklig att allt som kan göras rimligen bör göras för att få ned antalet olyckor.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. A 1)

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Axel Svensson m. fl.; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lothigius begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. A 1) i utskottets utlåtande nr 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Axel Svensson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Jacobsson i Tobo begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 46 ja och 131 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den av herr Axel Svensson m. fl. avgivna reservationen.

Mom. A 2)

Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herrar Ringaby och Lothigius; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lothigius begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. A 2) i utskottets utlåtande nr 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen av herrar Ringaby och Lothigius.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Mom. B

Utskottets hemställan bifölles.

§ 13

Översyn av lotteriförordningen

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 64, i anledning av väckta motioner om viss översyn av lotteriförordningen.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr HANSSON i Önnarp (cp):

Herr talman! Att ideella föreningar och sammanslutningar har starkt begränsade möjligheter att skaffa pengar för sin verksamhet är allmänt känt. Detta förhållande har också utskottet i sitt utlåtande understrukit. En av de möjligheter som finns är anordnande av lotterier. Denna utväg är icke allenast lämplig, utan den är också den mest anlitade. Det ekonomiska utbytet av dylika lotterier är i högsta grad beroende av vilket intresse allmänheten har för att köpa vederbörande lotter. Under de senare åren har ett visst köpmotstånd mot lotterier av traditionell typ yppats. Mot bakgrunden härav har lanserats en ny typ lotter, s. k. kvicklotter. I vilka avseenden denna typ av lotter skiljer sig från de traditionella typerna behöver jag icke ingå på, ty det redovisas både i motionen och i utskottsutlåtandet. Jag vill dock understryka att allmänheten visat ett ökat intresse och en ökad köplust inför denna nya typ av lotter, men en del tillståndsgivande myndigheter har berett svårigheter för anordnandet av lotterier med dylika lotter. Det har förekommit en ytterst skiftande bedömning från dessa myndigheters sida.

Jag har med detta bara velat framhålla, att även om motionen inte bifalles har den dock lett till att överståthållarämbetet fått yttra sig över saken. Överståthållarämbetet anser att »anledning icke föreligger att principiellt

Översyn av lotteriförordningen

motsätta sig användning av kvicklotter, åtminstone icke då det gäller mindre lotterier. Ämbetet har under senare tid på försök lämnat tillstånd till dylika lotterier, och erfarenheterna därav har i stort sett varit goda». Jag menar att detta uttalande av överståthållarämbetet — som alltså är en följd av att vi motionärer underställt riksdagen frågan — bör kunna tjäna som vägledning för tillståndsmyndigheter, som tidigare varit tveksamma, och leda till en välvilligare behandling.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

I detta anförande, under vilket herr talmannen övertog förhandlingarnas ledning, instämde herr *Adamsson* (s).

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 14

Föredrogs vart efter annat

andra lagutskottets utlåtande nr 65, i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen angående inbetalning av kommunernas andelar i folkpensioner m. m.;

tredje lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt att undersöka och bearbeta fyndigheter av uranhaltigt mineral m. m. (uranlag), m. m.; och

jordbruksutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckta motioner angående ändrade grunder för statsbidrag till täckande av driftkostnader vid lantbruksundervisningsanstalterna.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15

Herr TALMANNEN anförde:

Efter samråd med första kammarens talman och talmanskonferensen får jag beträffande riksdagsarbetet under åter-

Interpellation ang. rabatterade järnvägsresor för folkpensionärer i samband med jul- och nyårshelgerna — Interpellation ang. forskares skyldighet att erlagga arbetsgivaravgifter

stoden av innevarande session meddela följande.

Såsom tidigare meddelats anordnas bordläggningsplenium på fredag kl. 14.00.

I nästa vecka anordnas bordläggningsplena kl. 16.00 på tisdagen den 29 november och kl. 14.00 på fredagen den 2 december. Vid onsdagens arbetsplenium, som tar sin början kl. 10.00, kommer att behandlas bl. a. frågorna om regionsjukvårdens utbyggande, om beskattningen av aktiebolags och ekonomiska föreningars inkomst och om varumärkeslag.

Under veckan den 4—10 december avses skola anordnas bordläggningsplenium tisdagen den 6 december kl. 16.00, arbetsplenium onsdagen den 7 december kl. 10.00, då bl. a. lagförslaget om upphovsrätt skall behandlas, och bordläggningsplenium fredagen den 9 december. Tidpunkten för sistnämnda sammanträde blir beroende av antalet interpellations- och frågesvar.

Såvitt nu kan bedömas kommer kammarens sista arbetsplena under höstsessionen att hållas onsdagen den 14 december kl. 10.00. Tisdagen den 13 december torde det bli nödvändigt att i denna kammare anordna ett plenium för besvarande av interpellationer och enkla frågor.

§ 16

Interpellation ang. rabatterade järnvägsresor för folkpensionärer i samband med jul- och nyårshelgerna

Ordet lämnades på begäran till

Herr SENANDER (k), som yttrade:

Herr talman! Rabattbestämmelserna för folkpensionärers resor är i vårt land mindre generösa än i de nordiska länderna i övrigt. Visserligen har vissa förbättringar skett under senare tid. Men det är en ganska utbredd uppfattning

både bland folkpensionärerna och deras anhöriga att bestämmelserna både med hänsyn till priset och de tidsperioder, under vilka resor får företagas, är alltför snäva.

Särskilt är detta fallet beträffande helgresorna, d. v. s. resor i samband med jul- och nyårshelgerna. De folkpensionärer, som har det allra sämst ställt och som uteslutande har sina folkpensioner att lita till för sin utkomst, torde inte i något större antal kunna begagna sig av de resemöjligheter som nu bjuds.

Det vore därför utan tvivel i hög grad berättigat att tillämpa något generösare rabattbestämmelser än de nuvarande. Inför de instundande jul- och nyårshelgerna skulle det säkerligen kunna ordnas med rabattbestämmelser som vidgade kretsen av de folkpensionärer som har möjligheter att under helgerna företaga resor för besök hos anhöriga eller bekanta. Det behövs inte särskilt betonas, att en sådan åtgärd skulle hälsas med den största tillfredsställelse inte bara av folkpensionärerna utan även av deras anhöriga och bekanta.

Med hänvisning till ovanstående anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande fråga:

Kan det förväntas att statsrådet inför den kommande julhelgen tar initiativ till åstadkommandet av en mera generös tillämpning av rabattbestämmelserna vid SJ för folkpensionärerna?

Denna anhållan bordlades.

§ 17

Interpellation ang. forskares skyldighet att erlagga arbetsgivaravgifter

Fru ERIKSSON i Stockholm (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! En olycklig tolkning av arbetstagarbegreppet har gjort att riks-försäkringsanstalten känt sig föranlåten

Interpellation ang. överflyttningen av utrikestrafiken till Arlanda flygplats — Interpellation ang. statsbidrag till enskilda vägar

att kräva arbetsgivaravgifter i efterhand av forskare, som avlönat assistenter och andra medhjälpare med forskningsanslag. Även om tolkningen är riktig, blir de praktiska konsekvenserna horribla. När det gäller av statens forskningsråd anvisade forskningsanslag, finns möjligheten att ta emot pengar av staten med ena handen och betala ut dem med den andra till en statlig institution. När det gäller forskningsmedel från stiftelser, privata företag eller fonder och för ett visst ändamål insamlade medel, blir frågan mer komplicerad än så.

Beslutets retroaktiva verkan för en tid av 3 år blir även för den, som för framtida anslag accepterar den givna tolkningen av lagen, ganska upprörande.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillåtelse att till statsrådet och chefen för socialdepartementet ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att pröva möjligheterna att smidigare lösa frågan om forskares skyldighet att betala försäkringsavgifter för medhjälpare, avlönade med forskningsmedel?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Interpellation ang. överflyttningen av utrikestrafiken till Arlanda flygplats

Ordet lämnades på begäran till

Herr GREBÄCK (cp), som yttrade:

Herr talman! Enligt uppgifter i pressen kommer SAS:s utrikestrafik fr. o. m. april nästa år att överflyttas från Bromma till Arlanda. Detta är cirka ett år tidigare än man ursprungligen planerat. Den tidigare utflyttningen synes innebära en rad provisoriska åtgärder. Bl. a. skall den provisoriska stationsbyggnad som nu finns på Arlanda utbyggas i väntan på den ordinarie, som inte väntas bli färdig förrän 1966. Byggnadsarbetet med den sistnämnda kommer inte att påbörjas förrän år 1964. Den nya termi-

nalen vid Haga har utlovats bli färdig till april 1962. Däremot lär den nya motorvägen inte bli klar förrän i november 1962. Dessutom synes oklarhet ännu råda om vissa frågor av samhällsplanerande karaktär, t. ex. om utbyggnaden av Märsta och dess eventuella uppflyttning i ortsgrupp 5.

Trots att Arlanda ursprungligen inte planerades komma till användning förrän senare har man bl. a. i pressen haft anledning diskutera »det ödsliga Arlanda», detta med anledning av att själva flygfältet nu stått färdigt en tid. En viss besvikelse synes också ha uppstått i fråga om de direkta utrikeslinjerna eller snarare om problemet med de långa väntetiderna för resenärerna med de s. k. matarlinjerna till Kastруп. Enligt uppgifter i pressen lär emellertid från ledande SAS-håll ha framhållits att de ekonomiska förutsättningarna för direkta utrikeslinjer från Stockholm ännu inte föreligger.

Samhällets engagemang för utvecklingen på flygtrafikväsendets område är betydande. Såsom också framgått av den aktuella pressdebatten har statsmakternas handläggning av dessa frågor kännetecknats av en viss svåröverskådlighet och brist på aktuell information.

Med stöd av det anförda anhåller jag därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ställa följande fråga:

Är herr statsrådet villig att inför kammaren redogöra för regeringens syn i fråga om överflyttningen av utrikestrafiken till Arlanda flygplats och därmed sammanhängande frågor?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Interpellation ang. statsbidrag till enskilda vägar

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation ang. statsbidrag till enskilda vägar

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp), som anförde:

Herr talman! De senaste årens allt större krav på de enskilda vägarnas standard synes medföra att vägintressenternas del av de totala kostnaderna för väghållningen ökar, vilket innebär att statsbidraget icke motsvarar den bidragsprocent som avsetts med riksdagens beslut i frågan. Bl. a. synes detta, särskilt vad beträffar anläggande av nya mötesplatser, till stor del bero på att de beräknade kostnaderna är för låga i förhållande till de verkliga. I andra fall synes det bero på att väsentliga förbättringsarbeten som ålägges vägsamfälligheterna icke medtages vid kostnadernas beräkning. Sålunda förekommer det inom Kronobergs län att vägmyndigheterna ålägger väghållarna dels att avverka skog intill två meter från vägkant, dels att borttaga fasta stenar intill en meter från vägkant. Dessa åtgärder torde i flera fall vara nödvändiga för att upprätthålla en tillfredsställande standard. Skall dessa arbeten utföras utan att statsbidrag erhålles blir emellertid kostnaderna mycket betungande för väghållarna. Dessa har därför ibland ifrågasatt om inte vägsamfälligheten hellre bör avstå från statsbidrag till det normala underhållet, om detta skall vara förbundet med åtgärder av här antytt slag.

Med stöd av vad ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställa följande frågor:

1. Är det i överensstämmelse med andemeningen i gällande författning när vägmyndighet, antingen i samband med femårsuppskattning eller under löpande femårsperiod, ålägger vägsamfällighet att anlägga mötesplats, avverka skog och borttaga stenar i enlighet med vad ovan antytts?

2. Om sådana ålägganden är författningensriktiga, är då vägsamfälligheten berättigad att erhålla statsbidrag för arbetenas utförande och i så fall efter vilka grunder skall statsbidraget utgå?

3. Har vägmyndighet författningensriktigt rätt att innehålla statsbidraget för det normala underhållet i det fall vägsamfällighet icke anser sig kunna verkställa åläggande i fråga om anläggande av mötesplatser, avverkning och borttagande av stenar på grund av de alltför höga kostnader som vägsamfälligheten skulle åsamkas?

4. Har vägsamfällighet, som ålagts att iordningställa mötesplats, möjlighet att få rättelse i de fall den verkliga kostnaden för arbetets utförande väsentligt överstiger den av förrättningsmannen beräknade?

Denna anhållan bordlades.

§ 20

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.31.

In fidem

Sune K. Johansson